

Міністерство освіти і науки України

Національний університет «Києво-Могилянська академія»

Факультет соціальних наук та соціальних технологій

Кафедра політології

Бакалаврська робота

Освітній ступінь – бакалавр

На тему: «ДИХОТОМІЯ ДРУГ/ВОРОГ ЯК МЕТОД ПОЛІТИЧНИХ
ТЕХНОЛОГІЙ ПЕТРА ПОРОШЕНКА 2019-2021 РОКІВ».

Виконав: студент 4-го року навчання

Спеціальності 052 Політологія

Ворона Андрій Віталійович

Наукова керівниця: Чабанна М. В.

Завідувачка кафедри, докторка
політичних наук

Рецензент:

Бакалаврська робота захищена

З оцінкою

Секретар ЕК

« » _____ 2023

Київ – 2023 р.

ЗМІСТ

Вступ	3
1. Теоретичні засади дослідження	6
1.1 Дихотомія друг/ворог (свій/чужий) у працях К. Шмітта	6
1.2 Дискурс аналіз: окреслення методології дослідження	10
1.3 Політичне маніпулювання та політична агітація: поняття та процес застосування	17
Розділ 2. Політична агітація П. Порошенка 2019-2021	24
2.1 Політична агітація та політичні маніпуляції використані продовж 2019-2021 років.	24
2.2 Використання ботів як методу політичної агітації та маніпуляції	33
Розділ III. Дискурс аналіз риторики Петра Порошенка та представників Європейської солідарності.	45
Розділ 3.1 Дискурс аналіз заяв П. Порошенка	45
Розділ 3.2 Дискурс аналіз заяв представників Європейської солідарності.	55
Висновки	66
Список використаної літератури та джерел	71
Додатки	78
АНОТАЦІЯ	92

Вступ

Актуальність теми дослідження: Політичні технології – це важлива складова всіх політичних процесів, починаючи від виборів та завершуючи впровадженням державної політики. Важливий елемент політичних технологій – це комунікація між політичними силами та суспільством, їхнім електоратом. Опозиція «свій та чужий» та її політичне вираження у дихотомії «друг та ворог» мають певну історичну тяглість у незалежній Україні та інших державах світу, що вимагає більш детального розгляду з метою виявлення шляхів застосування та наслідків даної політичної технології. Дослідження методів політичних технологій в Україні, зокрема використання дихотомії друг/ворог, є актуальним, адже частина з цих методів можуть заважати здоровій дискусії у суспільстві та нести деструктивний вплив на комунікацію та сприйняття різними суспільними групами один одного всередині суспільства.

Дана проблема набирає більшої актуальності у контексті повномасштабного вторгнення Росії, адже використання певних політичних технологій в Україні може свідомо або несвідомо сприяти поширенню російського ІІСО та дестабілізувати, роз'єднувати суспільство у скрутні часи. Також важливим є розглянути використання новітніх технологій, таких як соціальні мережі та політичні боти у просуванні та використанні дихотомії друг та ворог. Оскільки дана проблема може актуалізуватися до рівня національної безпеки, є необхідним дослідити використання дихотомії друг/ворог у політичних технологіях усіх політичних акторів України на даний момент, котрі мають високий рівень підтримки та здатність впливати на суспільну думку. У роботі будуть розглянуті політичні технології Петра Порошенка як одного з представників українських політичних сил, адже станом на лютий 2022

року він був другим найпопулярнішим кандидатом у Президенти України¹, що робить його значною фігурою в українській політиці. У подальшому можуть проводитися дослідження щодо інших політиків та політичних партій України.

Мета дослідження: Визначити та підтвердити наявність використання поділу на друга та ворога у політичних технологіях Петра Порошенка у 2019-2021 роках.

Завдання:

1. Описати методологію дискурс-аналізу досліджуваної проблеми.
2. Окреслити філософське обґрунтування дихотомії друг/ворог.
3. Визначити поняття політичних технологій та політичного маніпулювання.
4. Визначити роль ботів у соціальних мережах як методу політичних технологій.
5. Проаналізувати публічні заяви та виступи П. Порошенка
6. Проаналізувати публічні заяви та виступи представників «Європейської солідарності».
7. Окреслити основні форми використання дихотомії друг та ворог Петром Порошенком та його колегами з «Європейської солідарності».

Об'єкт: Політичні технології Петра Порошенка 2019-2021

Предмет: Використання дихотомії друг/ворог у політичних технологіях Петра Порошенка 2019-2021.

Методи дослідження:

Дискурс-аналіз був використаний задля визначення та підтвердження використання дихотомії друг/ворог у проаналізованих текстах.

¹ Президентські та парламентські рейтинги: лютий 2022 року [Електронний ресурс]. – 2022. – Режим доступу до ресурсу: <https://uifuture.org/publications/prezydentski-ta-parlamentski-rejtyngy-lyutyj-2022-roku/>.

Описовий метод дозволив охарактеризувати процес використання та діяльності політичних ботів.

Історичний метод був використаний задля дослідження еволюції використання дихотомії друг/ворог в Україні з 1994 до 2021 року.

Аналіз тексту дозволив визначити політичні маніпуляції, котрі застосовуються задля посилення дихотомії друг/ворог у проаналізованих текстах.

Джерельна база дослідження: джерельною базою даного дослідження є виступи, інтерв'ю, та статті Петра Порошенка, Ірини Геращенко, Володимира Ар'єва, Олександра Турчинова розміщені на офіційному сайті «Європейської солідарності» та публікації Олексія Гончаренка та Ірини Геращенко у їхніх Telegram-каналах.

Структура та обсяг кваліфікаційної роботи: Дипломна робота складається зі вступу, трьох розділів, висновків та списку використаної літератури і джерел. Загальний обсяг праці – 70 сторінок.

1. Теоретичні засади дослідження

1.1 Дихотомія друг/ворог (свій/чужий) у працях К. Шмітта

Поняття дихотомії друг/ворог розкрив та описав у своїй праці “Поняття політичного” німецький політичний філософ Карл Шмітт. У даній роботі дослідник визначає та аргументує наявність даної дихотомії та пояснює її зв’язок з політичним. У даному підрозділі буде описана концепція Карла Шмітта щодо дихотомії друг/ворог та можливість її використання у політичних технологіях.

Розкриття поняття політичного Шмітт починає з зв’язку поняття з державою, яку він характеризує як стан народу, його теперішній статус. Саме завдяки політичному будується зв’язок цього стану та суспільства². Автор визначає поняття політичного не як процес управління державою, а саме як основу прийняття рішень у політиці; що є важливим, Шмітт поєднує державне та суспільне, та зазначає, що процес об’єднання цих сфер лінійно розвивався з дев’ятнадцятого по двадцяте століття. Для чіткого окреслення розуміння політичного автор виводить тезу, що в усіх сферах існує певна бінарність, яка постає як опозиція³, так, у науці є істинно та неістинно, в економіці є прибуткове та збиткове, у філософії є добро та зло. Відповідно, у політичному теж має бути подібна опозиція, яку Шмітт окреслює як дихотомія друг та ворог, саме з цього розрізнення виходять політичні дії та мотиви. Також важливо зазначити, що дана опозиція не пов’язана з іншими подібними у інших сферах, є повністю унікальною, а саме розрізнення на друга та ворога постає не як розрізнення добра та зла, а у буквальному сенсі ворога та друга⁴. Суть розрізнення друга і ворога позначає рівень об’єднання та розділення, ця дихотомія повністю абстрагована від

² Шмітт К. Понятие политического / Карл Шмитт. – Вопросы социологии. – 1992. – No 1. – С. 37-67.

³ Там само.

⁴ Там само.

моральних, економічних чи інших критеріїв. Відповідно, людина з поганими якостями, непрофесіонал, корупціонер може бути другом, а високоякісний державний управлінець з позитивними моральними якостями може бути ворогом і навпаки. Розділення друг та ворог не виходить з особистих преференцій чи економічної доцільності⁵. Саме у виділенні незалежних від інших факторів розділення на друга та ворога і полягає політичне за Карлом Шміттом. Автор зазначає що можливість розділення на друзів та ворогів, всередині чи ззовні, визначає політичне існування народу.

Ворог, у концепції Шмітта, не супротивник у загальному розумінні, у даному вимірі ворог не сприймається як особистий (приватний), той до якого є неприязнь⁶. Ворог постає як група людей, яка протистоїть вашій групі, даний ворог може бути лише публічним, адже це є сукупність людей і дана група є політично представлена та визначена, адже також визначає вашу групу як ту, з якою йде боротьба. На думку Шмітта, держава та суспільство мають сенс лише за умови протистояння іншому, адже це протистояння і визначає їх та створює мотив дій. Розділення на друга та ворога у крайньому випадку виражається у війні, збройному протистоянні або революції⁷. Революція та громадянська війна, з позиції Шмітта, відбуваються за умови ототожнення політичного та “партійно-політичного”⁸, що призводить до внутрішнього протистояння у впровадженні політики, відповідно, дихотомія друг/ворог підсилюється на внутрішньому рівні та спадає на зовнішньополітичному, оскільки дихотомія друг та ворог апріорі рухається до реальної боротьби, то це може призводити як до політичних криз, так і до громадянських війн. Можна зрозуміти, що саме поняття боротьби, як і концепції друг та ворог, Шмітт

⁵ Там само.

⁶ Там само.

⁷ Там само.

⁸ Там само.

трактує буквально, а справжній сенс усіх трьох понять виходить саме з можливості фізичного вбивства як наслідку дихотомії⁹. Так, будь-яке розрізнення, чи то ідеологічне, економічне, релігійне може стати основою для утворення даної опозиції.

Шмітт зазначає, що держава має монополію на політичне, на визначення хто є другом, а хто є ворогом, адже саме держава має право як вимагати людей віддавати та забирати людські життя, так і має право вбивати людей її ворога¹⁰. Цікавим у теорії Шмітта є декілька основних моментів, перший полягає у тому, що на думку автора, при існуванні загальносвітової держави та єдиного громадянського суспільства, дане утворення не буде повноцінною державою та не буде політичним, дана єдність би була схожою на сусідство, проте політичним утворенням вона не могла б бути за відсутності самої можливості встановити зовнішнє протистояння з іншою державою. Свою концепцію дихотомії друг/ворог, Шмітт виводить у першу чергу з ідей Гоббса щодо війни усіх проти усіх, що виникає через різні уявлення про правильність дій, яка за Гоббсом призводить до війни між групами¹¹.

Важливо зазначити, що попри те, що держава має монополію на політичне (визначення ворога), все ж не завжди дане розділення виходить від самої держави. Так, варто розглянути декілька рівнів утворення дихотомії друг/ворог. Одним з найкращий прикладів є Холодна війна та двополярність світу, адже саме у даній системі, яка утворилася після Другої світової війни можна вдало помітити як держави, використовували монополію на політичне задля встановлення друзів та ворогів, як блок НАТО постає як об'єднання "друзів" та Варшавський блок як об'єднання "ворогів", хоч у даному випадку протистояння не переросло у крайню

⁹ Там само.

¹⁰ Там само.

¹¹ Там само.

форму вираження дихотомії, а саме відкриту війну між сторонами, відбувся ряд конфліктів у яких дві сторони приймали не пряму участь. У той же час, не лише держави можуть підпадати під визначення ворога, так, якщо розглянути війну з тероризмом, що почала США, то можна окреслити, що ворогом виступає не єдина держава або блок, а об'єднання людей певної релігії та ідеології, у той же час. Схожу ситуацію не за суттю, проте за встановленням державою ворога як окремої групи можна прослідкувати у діях Третього Рейху проти євреїв, що призвело до геноциду цього народу на території Європи. Важливо відзначити, що попри тезу Шмітта, що держава має право на визначення друзів та ворогів, він описує ідеї Карла Маркса про світову революцію пролетаріату саме як встановлення даної дихотомії¹², а саме протистояння буржуазії та пролетаріату, де перша виступає ворогом других. Подібне явище можна прослідкувати і на вищезазначеному прикладі війни проти тероризму, адже терористичні організації, які не є державами у класичному розумінні встановили США та Європейський Союз як власних ворогів та вчинили дії на утворення протистояння. У той же час, держава повинна встановлювати ворога, адже за відсутності подібного, дана система буде нав'язана державі іншими, що спричинить втрату суверенітету у даної держави. Інший наслідок відсутності окресленого ворога є збільшення вірогідності внутрішнього утворення протистояння, адже дана дихотомія все ж виступає об'єднуючим фактором, у протилежному випадку дихотомія друг/ворог проявиться внутрішньополітично через ідеологічні, матеріальні або інші відмінності.

Дихотомія друг/ворог має спільні риси з концепцією “свій/чужий” або “ми/вони”, так, дана концепція є базовою у розумінні когнітивних процесів у людини, однією з тих що встановлює сприйняття світу¹³. Ця концепція

¹² Там само.

¹³ Семашко Т. МЕЖІ ДИХОТОМІЇ «СВІЙ» – «ЧУЖИЙ» В АСПЕКТІ ЕТНІЧНОЇ СТЕРЕОТИПІЗАЦІЇ / Тетяна Семашко., 2014.

широко використовується як у психології, лінгвістиці та політичній науці у якій зокрема розглядається як один з психологічних методів для мобілізації та залучення людей до власних активних груп задля політичної боротьби або ж перемоги на виборах¹⁴.

Концепція Шмітта щодо дихотомії друг/ворог, як можна визначити з вищеописаного, хоч і концентрується на діях держави, проте окремі актори, якими можуть виступати як організації, вчені або об'єднанні групи можуть нав'язувати дану дихотомію державам або ж іншим групам. Оскільки дана опозиція є політичною у повному розумінні, а не лише державною, то її можна розглядати з точки зору її застосування у політичних технологіях та політичному маніпулюванні.

1.2 Дискурс аналіз: окреслення методології дослідження

Метою даного підрозділу є окреслення основних підходів до дискурс-аналізу та окреслення подальшого методу дослідження. Дискурс можна визначити як набір вербальних та текстуальних практик, що створені людьми у процесі взаємодії у соціумі або ЗМІ¹⁵. Дискурс не є сталим та постійно змінюється, набуваючи різних форм та значень у соціальному просторі¹⁶. Шляхом формування дискурсу як практики окреслюється світобачення, ідеологія, створюється рамка сприйняття соціального простору. Не існує єдиної теорії методу проведення дискурс-аналізу, отож варто розглянути основні підходи до аналізу дискурсу, адже критерії аналізу тексту напряму залежать від питання та сфери дослідження.

¹⁴ Кривицька О. ДИХОТОМІЯ «СВІЙ»/ «ЧУЖИЙ» У КОНТЕКСТІ ТЕОРІЙ КОРДОНІВ ТА ПОРУБІЖЖЯ / Олена Кривицька..

¹⁵ Йоргенсен, М. В., Филлипс. Л. Дж. Дискурс-анализ. Теория и метод: Изд-во "Гуманитарный Центр", 2008. - 352 с. – С. 9.

¹⁶ Там само. – С. 9.

Ернесто Лакло та Шанталь Муфф розробили один з основних підходів конструктивістського дискурс аналізу. Теорія Лакло та Муфф побудована на поєднанні структуралістського підходу та марксизму. Марксизм окреслює дискурс як явище виключно соціальне, на базі структуралістської теорії будується теорія сенсів та знаків, їхньої артикуляції. У поєднанні постає постструктуралістська теорія, що визначає усе соціальне як процес створення та відстоювання сенсів¹⁷. Індивід як творець дискурсу прагне зафіксувати сенс знаків, це відбувається шляхом встановлення відносин між даним знаком та іншими, проте, як стверджують автори теорії, подібна фіксація неможлива, адже подібна фіксація носить умовний характер та змінюється при зміні виробника або інших особливостей дискурсу, що замінюють основну точку фіксації дискурсу¹⁸. Мета дискурс-аналізу у теорії Лакло та Муфф полягає у тому щоб визначити процеси, шляхом яких формується більш стала фіксація відносин знаків, яка починає вважатись природньою, а саме – гегемоном¹⁹.

Ернесто Лакло та Шанталь Муфф вводять термін “артикуляція”, який означає вище описану фіксацію знаків у відношенні до інших. Артикуляція – це практика встановлення зв’язку між окремими елементами, які є порожніми, амбівалентними, отож можуть приймати різних значень у залежності від постановки дискурсу. Дані елементи змінюються унаслідок процесу артикуляції, встановлення знаків та їхня прив’язка до елементів. Унаслідок артикуляції елементів виникають моменти дискурсу – елементи, які є артикульовані у рамках одного дискурсу. При розділенні моментів та елементів, моменти постають як дискурсивно сформульовані знаки, а елементи – ні²⁰. Дослідники представляють ряд понять, які

¹⁷ Marianne Jorgensen. *Discourse Analysis as Theory and Method* / Marianne Jorgensen, Louise J. Phillips. – London: SAGE Publications, 2002. – С. 25.

¹⁸ Там само. – С. 26.

¹⁹ Там само. – С. 26.

²⁰ Там само. – С. 26.

використовуються для аналізу дискурсу, а саме вузлова точка та поле дискурсивності. Оскільки дискурс постає як зафіксовані значення, усі знаки є фіксованими, а отже моментами, то їхнє значення фіксується по відношенню до інших знаків, шляхом відмінності фіксованого знаку від інших, отже орієнтація йде на відмінні позиції²¹. У теорії постструктуралізму, вузлова точка — це привілейований знак, саме навколо нього розташовані та набувають власного значення у залежності від їх відношення до певної вузлової точки інші знаки²², сам дискурс організовується навколо неї. Сама вузлова точка, за межами дискурсу, є порожньою, адже фіксація знаків можлива лише за наявності дискурсу²³, адже, до прикладу, “націоналізм” може набувати різних значень в залежності від відносин з іншими моментами окремого дискурсу.

Поле дискурсивності, ще одне поняття введене Лакло та Муфф, визначається як усе що знаходиться за межами дискурсу, усе виключене з нього²⁴. Це виникає з того, що дискурс розуміється як фіксація значень у моменті, отже, усі інші знаки знаходяться поза межами цього дискурсу, що утворює більш фіксовану структуру, яка створює однозначність дискурсу. Саме через орієнтованість на виключення з дискурсу та узурпацію значень дискурс не є сталим, адже існує боротьба інших дискурсів за нав’язування значень та фіксацію моментів²⁵. Нові дискурси використовують елементи, як ще не зафіксовані знаки, які є полісемічними²⁶. Отож, дискурс направлений на перетворення елементів у моменти, перетворюючи плаваюче значення у фіксоване, адже саме так дискурс зможе у контрентий період часу зупинити коливання у знаках. Проте, як стверджують автори

²¹ Там само. – С. 26.

²² Там само. – С. 26.

²³ Там само. – С. 29.

²⁴ Там само. – С. 27.

²⁵ Там само. – С. 27.

²⁶ Там само. – С. 28.

теорії, через порожність вузлових точок, відсутність сенсового наповнення, будь-який дискурс може бути замінений іншим з поля дискурсивності²⁷. При зміні дискурсу, сукупність моментів, які були основою дискурсу замінюються іншими та переходять до поля дискурсивності²⁸

У теорії Лакло та Муфф дискурс є необмеженим сферами, він існує в усьому соціальному²⁹, на відміну від теорії Ферклоу. Дискурси продукуються соціальними групами, а, отже, певна група може бути представлена лише за умови артикуляції існування даної групи або ж через відношення з іншими дискурсами щодо соціальної групи³⁰, відповідно, якщо соціальна група не є представленою у дискурсі, то, у теорії Лакло та Муфф, дана соціальна група не є присутньою у соціальному полі. Важливим поняттям аналізу дискурсу, запропонованим дослідниками, є теорія антагонізму та боротьби, так, як вже описано вище, дискурси не є сталими та часто замінюють один одного. Проте може існувати антагонізм дискурсів, у даній ситуації дискурси протистоять між собою за визначення моментів. Гегемонія, у цьому контексті, постає як процес згоди щодо домінування одного дискурсу³¹. Гегемонія встановлює однозначність артикуляції знаків у певній сфері, у даному випадку гегемонія та домінуючий дискурс є досить схожими, основна їхня відмінність полягає у виникненні дискурсу-гегемона з антагонізму, протистояння іншому. Відповідно, дискурс стає гегемоном за умови зникнення конфлікту та утворення однозначності³². Домінуючі дискурси та дискурси-гегемони утворюють відчуття об'єктивності у певній сфері, адже вони перетворились

²⁷ Там само. – С. 28.

²⁸ Там само. – С. 28.

²⁹ Там само. – С. 30.

³⁰ Там само. – С. 45-47.

³¹ Там само. – С. 32.

³² Там само. – С. 48.

на настільки усталені, що інші дискурси не можуть знайти відповідну підтримку у соціальних груп як творців дискурсу³³.

Тепер розглянемо теорію критичного дискурс-аналізу розроблену Норманом Ферклоу. На відміну від теорії Ернесто Лакло та Шанталь Муфф, теорія Ферклоу має більш емпіричний уклін³⁴, метод критичного дискурс-аналізу базується на лінгвістичних практиках³⁵. Основна відмінність у теоретичному підході цих дослідників полягає у визначенні простору існування дискурсу як явища. Так, Лакло та Муфф стверджують, що усі соціальні практики мають у собі дискурс, згідно з критичним дискурс-аналізом існують дискурсивні та недискурсивні сфери, наприклад армія та економіка відносяться до останнього³⁶, отже, дискурс не є обов'язковою складовою суспільства, яким він постає у постструктуралістській теорії. Ферклоу вводить визначення дискурсивних практик, за допомогою яких виробляються та інтерпретуються тексти, це є частиною соціальних практик, саме через дискурсивні практики відбувається соціальні зміни³⁷. Дискурсивні практики відтворенню соціальної нерівності у соціальних групах, що розуміється як ідеологічні ефекти³⁸. Дискурс як такий проявляється через тексти та мову, а, також, через візуальні образи, він допомагає конструювати соціальні ідентичності, соціальні відносини та систему знаків³⁹. Для додаткового розкриття теорії необхідно визначити ще два терміни, а саме порядок дискурсів та комунікативна подія. Порядок дискурсів – це сукупність дискурсів, що існують в одній соціальній сфері, що складається з різних типів дискурсу: дискурсів та жанрів⁴⁰, які є

³³ Laclau, E. *New Reflections On The Revolution of Our Time*. London: Verso, 1990. С.34

³⁴ Там само. – С. 62-63.

³⁵ Там само – С. 63.

³⁶ Там само – С. 65.

³⁷ Там само. – С. 61.

³⁸ Там само. – С. 62-63.

³⁹ Там само. – С. 67.

⁴⁰ Там само. – С. 68.

особливим типом мовлення, що є частиною соціальної практики, як наприклад жанром є розмова людей, інтерв'ю⁴¹. Комунікативна подія, у теорії критичного дискурс-аналізу, це є усім проявом мови, як фільм, діалог, промова. Комунікативна подія складається з тексту, який може бути усним, написаним або візуально зображеним, дискурсивної практики та соціальної практики. Комунікативна подія включає у себе аналіз дискурсів і жанрів, які артикульовані у тексті на рівні дискурсивної практики, аналіз мовної структури та роздуми про роль дискурсивної практики у порядку дискурсу.

Ферклоу у своїй теорії погоджується з Е. Лакло та Ш. Муфф щодо боротьби дискурсів, зокрема про існування дискурсу, котрий домінує у певній сфері, проте не може бути одного загального для усіх дискурсів⁴². Гегемонія, у теорії Ферклоу, “ніколи не буває стабільною, а мінливою та неповною, а консенсус завжди є лише питанням ступеня – це “суперечлива та нестабільна рівновага”⁴³. У той же час, Ферклоу розглядає процес набуття гегемонії не як боротьбу, а як перемовини та консенсус між різними соціальними групами⁴⁴, шляхом аналізу гегемонії можна визначити як дискурсивна практика бере більшу участь у соціальній практиці, зокрема у перерозподілі влади⁴⁵.

“Головною метою критичного дискурс-аналізу є дослідження зв'язку між використанням мови та соціальною практикою. У центрі уваги роль дискурсивних практик у підтриманні соціального порядку та соціальних змінах”⁴⁶. Для проведення критичного дискурс-аналізу виокремлено

⁴¹ Norman Fairclough. A dialectical-relational approach to critical discourse analysis in social research / Norman Fairclough // *Methods of Critical Discourse Studies*, 3rd edition / Norman Fairclough., 2015. – С. 86–109.

⁴² Там само. – С. 74.

⁴³ Там само. – С. 74.

⁴⁴ Там само. – С. 76.

⁴⁵ Там само. – С. 76.

⁴⁶ Там само. – С. 69.

декілька основних інструментів: інтердискурсивність, інтертекстуальність⁴⁷, транзитивність та модальність⁴⁸.

Обидва підходи до аналізу дискурсу мають свої особливості, наприклад, дані теорії не сходяться у розумінні дискурсивного простору, яке постає у Лакло та Муфф як всезагальне, а у Ферклоу як частина соціального. Обидві теорії фокусуються на визначенні домінуючих сил та певній конкуренції всередині соціального простору, оскільки у даному дослідженні буде зокрема аналізуватись ідеологічний підхід до політичної агітації та дискурс як засіб боротьби за владу, то варто об'єднати обидві теорії у єдину систему, що можна визначити як мультиперспективний підхід до аналізу дискурсу⁴⁹. Відповідно, дискурс-аналіз у даній роботі буде поєднанням теорії Лакло та Муфф, Ферклоу та з доопрацюванням Йоргенсен та Філіпс, адже теорія Ферклоу є більш підходящою для емпіричного дослідження через чітку структуру, яка складається з аналізу чотирьох складових тексту. У той же час, поняття артикуляції та фіксації знаків є досить важливим елементом ідеологічного аналізу боротьби та конфлікту через дискурс, що відповідає основній темі роботи. Крім того, доповнення теорії Ферклоу ідеями Е. Лакло та Ш. Муфф щодо вузлової точки дискурсу є доречним та необхідним, адже це полегшить визначення однакових дискурсів з використанням різних методик за Ферклоу, проте однакових у вузловій точці та міфологемі. Отже, структура дискурс-аналізу у даній роботі будується на характеристиках наступних інструментів:

1. Вузлової точки - привілейований знак, навколо якого набувають власного значення у залежності від їх відношення до вузлової точки інші знаки. Основна складова та назва дискурсу.
2. Моментів дискурсу – фіксовані знаки у відношенні до вузлової точки

⁴⁷ Там само. – С. 73-74.

⁴⁸ Там само. – С. 83-84.

⁴⁹ Там само. – С. 22.

3. Ключових ідентичності – персоналізовані або інституційні, діючі суб'єкти.
4. Транзитивності – вплив суб'єктів (ключових ідентичностей) на об'єкти, дії суб'єктів.
5. Модальності – визначення істинності дискурсу з тексту. Даний інструмент направлений на аналіз подачі комунікативної події у контексті існування сумніву у автора дискурсу.
6. Номіналізації – процес звільнення суб'єкта від відповідальності⁵⁰.
7. Інтердискурсивності – наявності поєднання різних дискурсів у одному тексті.
8. Виробника дискурсу – хто є творцем, розповсюджувачем та споживачем дискурсу.
9. Міфологема – глибинний сенс, який автор намагається передати через комунікативну подію.

Отже, у даному підрозділі було окреслено два основних теоретичних підходи до дискурс-аналізу, а саме постструктуралістську теорію Лакло та Муффа та теорію критичного дискурс-аналізу Нормана Ферклоу.

1.3 Політичне маніпулювання та політична агітація: поняття та процес застосування

У даному підрозділі будуть розкриті такі поняття як політичні технології та політичне маніпулювання, їхня класифікація та процес застосування. Дані поняття допоможуть пов'язати теоретичну концепцію Карла Шмітта та практичну частину аналізу дій Петра Порошенка впродовж 2019-2021 років. Політичні технології у певному розумінні

⁵⁰ Там само. – С. 4.

почали розглядати у дев'ятнадцятому столітті, зокрема Огюст Конт та Герберт Спенсер⁵¹. Перший розглядав політичні технології у поєднанні з соціальними як метод взаємодії з політичною системою, Спенсер розглядав політичні технології як частину суспільних відносин та визначав їх як дії уряду до суспільства. Макс Вебер у концепції раціональної бюрократії окреслював тотожне поняття з політичними технологіями як особливості реалізації влади⁵². Політичні технології можна визначити як “сукупність послідовно застосованих процедур, прийомів і способів діяльності, спрямованих на найбільш оптимальну й ефективну реалізацію цілей і завдань конкретного суб’єкта у визначений час і у визначеному місці”⁵³. У даній системі структура технологій складається з ресурсів, політичного управління, прийомів та методик, тощо.

Для даної роботи доцільніше розглянути політичні технології через призму *political*, аніж *policy-making* процесів. Відповідно, варто звернутись до визначень вітчизняних науковців, які розкривають дане поняття. Першим буде розглянуто концепцію Д. Видріна, який визначив політичні технології як “систему способів і шляхів послідовного досягнення бажаного результату з урахуванням загальних і довгострокових наслідків прийнятих рішень”⁵⁴. Також власне визначення політичних технологій навів М. Головатий, дослідник визначає їх як сукупність дій, що вчиняє певний політичний суб’єкт, а самі технології є не методами дій, а скоріше системою, яка визначена метою суб’єкта⁵⁵. Автор відносить до політичних технологій опитування, вибори, політичні рішення, мітинги. До функцій політичних технологій можна віднести: діагностичну (аналіз політичних

⁵¹ Політичні технології в сучасних владних процесах : навчаль- ний посібник / В. Ф. Смолянук, С. С. Бульбенюк, Ю. М. Ма- нелюк та ін. К.: КНЕУ, 2021. 328 с. – С. 187-188. Політичні технології в сучасних владних процесах : навчаль- ний посібник / В. Ф. Смолянук, С. С. Бульбенюк, Ю. М. Ма- нелюк та ін. К.: КНЕУ, 2021. 328 с. – С. 187-188.

⁵² Там само. – С. 189.

⁵³ Там само. – С. 190.

⁵⁴ Там само. – С. 190.

⁵⁵ Там само. – С. 190.

процесів), директивну (прийняття рішень) та мобілізуючу (залучення груп у підтримку певних дій)⁵⁶. Існує ряд відмінних способів класифікації політичних технологій, основні варіанти: за метою політичних технологій, характером подання (вербальні, друковані) та за типом політичного режиму. Політичні технології це досить широке та комплексне поняття, яке включає у собі інших технологій, для даного дослідження цікавими є технології: виборчі (направлені на отримання підтримки на виборах дії), політичної реклами, впливу на громадську думку та політичної пропаганди⁵⁷.

PR-технології це важлива складова як виборчих, так і політичних технологій. Дані технології у політиці можна визначити як комунікативні дії, котрі направлені на конкретну ситуацію, є швидкими, гнучкими та адаптивними до соціальних процесів. Основна роль PR-технологій полягає у комунікації зі ЗМІ, роботою з негативною інформацією та роботі над позитивним іміджем суб'єкта⁵⁸. PR-технології у політиці є тісно пов'язаними з такими явищами як реклама та пропаганда, проте мають як спільні, так і відмінні характеристики, зокрема реклама може бути частиною PR-технологій, проте саме PR є більш комплексним процесом. Політичний піар може включати у себе проведення та розробку стратегій виборчих кампаній, роботу з іміджем певного суб'єкта, комунікація зі ЗМІ, створення інформаційних повідомлень та робота з аудиторією⁵⁹. Варто також окреслити таке явище як “чорний PR”. Дані технології є частиною загальних, проте можуть відрізнитись законністю, є такими, що можуть суперечити законодавству⁶⁰, він відрізняється методами та інформацією,

⁵⁶ Там само. – С. 9.

⁵⁷ Там само. – С. 13-15.

⁵⁸ Там само. – С. 192.

⁵⁹ Проноза І. І. ПОЛІТИЧНІ PR-ТЕХНОЛОГІЇ ЯК ІНСТРУМЕНТ ФОРМУВАННЯ ПОЛІТИЧНОЇ СВІДОМОСТІ / Проноза І. І. // ПОЛІТИЧНА КУЛЬТУРА ТА ІДЕОЛОГІЯ / Проноза І. І.. – Київ, 2021. – С. 96–101.

⁶⁰ Там само.

яка поширюється з його допомогою. Варто відзначити, що даний термін також можливо розуміти не лише як дії поза законом, а й дії поза морально-етичними нормами у суспільстві, такими, що порушують правила чесної боротьби або шкодять суспільству.

Другою важливою темою даного підрозділу є визначення політичного маніпулювання та його характеристик. Маніпулювання як загальне явище є досить старим та широким поняттям, яке представлене у багатьох сферах людської взаємодії. Першочергово даний термін пішов з Стародавнього Риму, а саме з підрозділу його війська – маніпул, маленьких та мобільних груп. Першим теоретиком політичного маніпулювання вважають Ніколо Макіавеллі, який у своїй праці вивів основні правила до управління суспільством, здобуття та утримання влади⁶¹. Варто розглянути більш актуальні визначення політичних маніпуляцій, як вітчизняних, так і міжнародних. А. Цуладзе пропонує розрізнення двох видів маніпуляції: між міжособистісну та масову маніпуляцію⁶². Політичний маніпулятор у першому випадку використовує маніпулятивні методи на міжособистісному рівні, а у другому випадку, відповідно, взаємодіє з масою за допомогою маніпулятивних технологій. Власне визначення маніпуляції у своїй праці наводить Кара-Мурза, так, маніпуляція – це метод панування, що використовує духовний вплив на людей та програмування їх поведінки, з метою зміни їх думок, спонукань та цілей в потрібному напрямку⁶³. На думку дослідника, цей процес має прихований характер та спрямований на вплив на психологію людини.

Є. Доценко пропонує визначення маніпуляції як форми психологічного впливу, суть якого полягає в таємній зміні прийнятих

⁶¹ Медіафорум : аналітика, прогнози, інформаційний менеджмент: зб. наук. праць. – Чернівці : Чернівецький нац. ун-т, 2020. – Том 8. – С. 185-201.

⁶² Мазьняк Р. О. Політичне маніпулювання: теоретико-методологічний аналіз поняття / Роман Олегович Мазьняк // НАУКОВИЙ ЖУРНАЛ «ПОЛІТИКУС» / Роман Олегович Мазьняк. – Львів, 2021. – С. 48–52.

⁶³ Медіафорум : аналітика, прогнози, інформаційний менеджмент: зб. наук. праць. – Чернівці : Чернівецький нац. ун-т, 2020. – Том 8. – С. 185-201.

людиною рішень, які не відповідають її реальним намірам⁶⁴. Дослідник описує основні тези політичного маніпулювання, джерела інформації про існування маніпуляції та групи ознак, які визначають критерії означення маніпуляції. Основні п'ять тез на яких ґрунтується політичне маніпулювання, котрі визначив Є. Доценко⁶⁵, наступні:

1. Усі люди є частиною суспільства, усі вони є потенційний електоратом та можуть підтримати потрібного кандидата за умови відсутності чітких політичних преференцій.
2. Кожна людина бере участь у комунікації, отже, вони можуть піддатися впливу оточення, лідерів думок.
3. Кожна людина є частиною соціального простору та поширює інформацію, що особливо розвилось через популяризацію соціальних мереж. Відповідно, кожна людина може через соціальні мережі просувати потрібні ідеї та створювати видимість популярності або хибності окремих ідей.
4. Люди схильні до передачі інформації не у першопочатковому вигляді, відповідно, не існує надійного та повністю правдивого джерела інформації, адже люди змінюють інформацію в процесі комунікації.
5. Люди об'єднуються у спільноти, зокрема у соціальних мережах за принципом певної спорідненості, зокрема ідеологічної⁶⁶. Це явище також збільшує потенціал маніпуляції окремими досить великими групами.

Е. Доценко окреслює три джерела інформації про маніпуляцію:

1. позиція маніпулятора – суб'єкт який діє задля досягнення власної мети.

⁶⁴ Мазьняк Р. О. Політичне маніпулювання: теоретико-методологічний аналіз поняття / Роман Олегович Мазьняк // НАУКОВИЙ ЖУРНАЛ «ПОЛІТИКУС» / Роман Олегович Мазьняк. – Львів, 2021. – С. 48–52.

⁶⁵ Там само.

⁶⁶ Там само.

2. позиція жертви – об’єкт маніпуляції, громадяни або соціальна група якою маніпулюють.
3. позиція спостерігача – політичні конкуренти або незалежні актори, дослідники, котрі виявляють маніпуляції⁶⁷.

Також, даний дослідник вводить ряд характерних ознак наявності політичного маніпулювання, а саме: прихованість, обман, експлуатація соціальних проблем, авторитарність, контроль, звернення до емоцій, потреб електорату, звернення до духовності⁶⁸. Крім того дослідник описує основні групи ознак самого політичного маніпулювання: психологічний вплив, використання інших задля досягнення цілей, бажання перемогти, здійснення прихованого впливу, використання сили та взаємодія з болями та слабкостями суспільства⁶⁹.

Польський дослідник Вальдемар Вайтасік вводить власне розуміння політичного маніпулювання, він поділяє їх на інституційне та комунікаційне маніпулювання⁷⁰. Дане твердження він виводить з невизначеності результатів виборів, яке створює можливості для різних зацікавлених груп діяти у власних інтересах. Інституційний простір виборчих маніпуляцій розглядається як вплив носіїв влади на процес підготовки та самих виборів, так, наводиться приклад зміни виборчої системи, яка буде влаштовувати партії коаліції, або введення відповідних законів, котрі послаблять опозиційні партії. На думку автора, саме інституційні маніпуляції є легкими у визначенні та протидії, адже мають досить чіткий інституційний характер, котрий можна змінити через законодавство, інституційне виборче маніпулювання впливає працює з

⁶⁷ Там само.

⁶⁸ Там само.

⁶⁹ Там само.

⁷⁰ Wojtasik, Waldemar. Electoral manipulations. Roczniki Nauk Społecznych. – 2015. – С. 25-39.

майбутнім, закладається на роки вперед⁷¹. У той же час комунікаційні маніпулювання діють у теперішньому моменті, є реакцією на подію та запити, даний тип маніпуляцій важче визначити ніж інституційні. Комунікаційні виборчі маніпуляції направлені на створення або усунення інформаційної невизначеності, отже, у першому випадку політичні сили намагаються наповнити інформаційний простір потрібними наративами, які допоможуть сформулювати потрібний вибір виборцю. У другому випадку ЗМІ та політичні сили намагаються контролювати інформаційну пустоту⁷². Отож, можна зазначити, що В. Вайтасік визначає виборчі маніпуляції як дії направлені на зміну результатів виборів, у той же час, інституційні виборчі маніпуляції є менш доречними до теми даного дослідження.

Отже, у даному підрозділі було описано основні підходи до розуміння та класифікації політичних технологій, PR-технологій та політичного маніпулювання. Було описано історію поняття політичні технології, визначення їх Д. Видріним та М. Головатим, було охарактеризовано основні функції політичних технологій (діагностичну, директивну та мобілізаційну), основні методи класифікації даних технологій та їхній зв'язок з PR-технологіями, які є частиною політичних технологій та використовуються для створення іміджу, комунікації зі ЗМІ та роботою з негативом у сторону кандидата або партії. Самі політичні технології було визначено як сукупність дій, які направлені на ефективне виконання поставлених політичних цілей⁷³. Також було описано поняття політичних маніпуляцій, яке розглядається у даній роботі як комунікативний процес впливу політичного суб'єкта на суспільство, електорат або певну групу з метою просування вигідної суб'єкту інформації та думок шляхом

⁷¹ Там само.

⁷² Там само.

⁷³ Політичні технології в сучасних владних процесах : навчаль- ний посібник / В. Ф. Смолянук, С. С. Бульбенюк, Ю. М. Ма- нелюк та ін. К.: КНЕУ, 2021. 328 с. – С. 187-188. Політичні технології в сучасних владних процесах : навчаль- ний посібник / В. Ф. Смолянук, С. С. Бульбенюк, Ю. М. Ма- нелюк та ін. К.: КНЕУ, 2021. 328 с. – С. 187-188.

прихованого впливу на свідомість індивідів. Характерним для політичного маніпулювання є використання таких методів як підміна понять, ярикування, впливу на емоції, брехні, узагальнень, тощо.

Розділ 2. Політична агітація П. Порошенка 2019-2021

2.1 Політична агітація та політичні маніпуляції використані продовж 2019-2021 років.

У даній частині будуть розглянуті політичні технології та політичні маніпуляції, які використовувались Петром Порошенком та його колегами по партії «Європейська солідарність». Також у цьому підрозділі будуть розглянуті стратегії використання в Україні дихотомії друг/ворог та її застосування командою Петра Порошенка. Основною маніпулятивною стратегією, яка використовувалась в Україні під час виборчих змагань є поділ України на «Західну» та «Східну» України. Дана стратегія передбачала роботу з історичною пам'яттю жителів різних регіонів України, їхніми поглядами та стереотипами. Вперше аналог даної стратегії в Україні був застосований під час другого туру виборів між Леонідом Кравчуком та Леонідом Кучмою, тоді саме ця стратегія передбачала розділення за геополітичним, зовнішнім вектором розвитку держави, а саме «прозахідний» та «проросійський»⁷⁴. На даних виборах географія голосування відповідала пропозиціям напрямків розвитку кандидатів. Так, західні області України здебільшого підтримали Леоніда Кравчука, а східні області підтримали Леоніда Кучму, який мав

⁷⁴ Яковлева Н. І. Політтехнологічні аспекти президентських виборів в Україні / Н. І. Яковлева // Вісник Національного технічного університету України "Київський політехнічний інститут". Політологія. Соціологія. Право. - 2018. - № 4. - С. 75-80. - Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/VKPI_soc_2018_4_14.

проросійську позицію на даних виборах. Дана стратегія отримала власний розвиток у 2004 році під час протистояння Віктора Ющенка та Віктора Януковича, дані кандидати також намагались поділити електорат за зовнішньополітичним вектором розвитку та за культурно-історичним сприйняттям України⁷⁵. Велику роль у розбудові даної стратегії, за оцінками дослідників, відіграв Пол Манафорт, політтехнолог та політичний консультант Віктора Януковича та Партії регіонів⁷⁶. Основними постулатами електоральної компанії Партії Регіонів стали критика євроатлантичних прагнень України, підтримка російської мови. Доказом того, що дані постулати мали більше характер електоральних технологій, ніж чіткого ідеологічного спрямування були перемовини та робота над підписанням договору про Асоціацію з Європейським Союзом у 2013 році⁷⁷. Основна логіка компанії розробленої Полом Манафортом полягала в опозиції ідеям конкурентів, зокрема Віктору Ющенку. Аналогічна стратегія була задіяна політичним консультантом і у діяльності Опозиційного блоку у 2014 році⁷⁸. Відповідно, виборча кампанія під керівництвом Манафорта орієнтувалась на використання чутливих політичних точок та кліважів суспільства шляхом використання вже створеного до того протистояння східних та західних регіонів України у темах російської мови та вектору розвитку⁷⁹. Схожі процеси відбувались і під час виборів 2010 року, адже Віктор Янукович знову представляв «Схід», натомість його конкурентка, Юлія Тимошенко, представляла «Захід»⁸⁰. Прикладом застосування даної

⁷⁵ Там само.

⁷⁶ Вакулич В. ВИБОРЧІ ТЕХНОЛОГІЇ В УКРАЇНІ: ЯК ОШУКУЮТЬ ВИБОРЦЯ / Володимир Вакулич // Humanitarium. – 2018. – Том 40. – Вип. 3. – С. 18-28.

⁷⁷ Там само.

⁷⁸ Там само.

⁷⁹ Там само.

⁸⁰ Яковлева Н. І. Політтехнологічні аспекти президентських виборів в Україні / Н. І. Яковлева // Вісник Національного технічного університету України "Київський політехнічний інститут". Політологія. Соціологія. Право. - 2018. - № 4. - С. 75-80. - Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/VKPI_soc_2018_4_14.

стратегії може слугувати ролик 2004 року, використаний Партією регіонів, у даному відео Україна поділена на три частини, західні області визначені як «перший сорт», центральні області – «другий сорт», південно-східні області – «третьої сорт»⁸¹. Даний приклад вдало демонструє штучне розділення, котре використовувалось політиками в Україні. У той же час, представники команди Ющенка використали термін «донецькі» до Партії регіонів⁸², що, де-факто, підтримує та приймає поділ який був запропонований командою Віктора Януковича. Вихід за рамки хронологічних меж даного дослідження дозволяє прослідкувати історичну тяглість використання дихотомії друг та ворог в українських політичних технологіях. Поділ держави на дві частини: «Схід» та «Захід», прийнятий обома сторонами протистояння є прямим проявом дихотомії, адже кожна зі сторін кандидатів приписує окремим областям та їхнім мешканцям ярлик друзів, а іншим ярлик ворогів. Так, команда Партії регіонів визначає південно-східні області як друзів, а західні області як ворогів, відповідно, протилежно розставляють друзів та ворогів команда Віктора Ющенка. Окрім внутрішнього розділення, також важливо відзначити розділення у геополітичному векторі, адже задля досягнення перемоги на виборах, Віктор Янукович виступає проти євроінтеграції, ідентифікуючи їх як опозицію дружній Росії, у той же час, після перемоги у 2010 році, його команда працює над євроінтеграцією та прибирає ярлик «ворога».

У контексті використання дихотомії друг/ворог та даної роботи загалом варто розглянути таке явище як «Рух 25%», назва даного руху виникла від кількості громадян, котрі підтримали Петра Порошенка у другому турі президентських виборів 2019 року у відсотках. Рух «25%» - це група у соціальній мережі Фейсбук, де прихильники Петра Порошенка

⁸¹ К. А. Молчанов. ОСОБЛИВОСТІ ВИКОРИСТАННЯ ДЕСТРУКТИВНИХ ІМІДЖЕВИХ ПОЛІТИЧНИХ ТЕХНОЛОГІЙ В СУЧАСНІЙ УКРАЇНІ / К. А. Молчанов., 2013.

⁸² Там само .

виражають свої думки стосовно політики⁸³. У описі групи у 2019 році йшлося наступне: «Настав час зробити вибір: скласти руки і чекати, коли «простий народ» віддасть Україну Мордору, або озброїтися новітньою зброєю - інформацією, і дати гідну відсіч»⁸⁴. Зв'язок між командою Петра Порошенка та даною групою – невідомий, проте, враховуючи факти використання п'ятим Президентом України політичних ботів, котрі намагались поширювати негативні наративи в сторону політичних опонентів, підчас та після президентських виборів⁸⁵, можна зробити припущення, що їхня діяльність може відбуватись зокрема і у подібних групах у соціальних мережах. Також, взяття до уваги публікацій з даної групи є важливим для даного дослідження, оскільки, за умови діяльності ботів, це є одним з використань політичних технологій, а самі боти є одним з методів впливу на суспільство, його ізоляцію та поляризацію⁸⁶, яка напряду пов'язана з використанням дихотомії друг/ворог, що буде детальніше описане у наступному підрозділі. У публікаціях з даної групи можна прослідкувати декілька основних ідей: критика Володимира Зеленського, критика його команди, уряду та партії, критика прихильників Володимира Зеленського, підтримка Петра Порошенка. У контексті утворення дихотомії друг/ворог нас цікавить саме третій варіант, адже він демонструє поляризованість та розділення суспільства. У даній групі можна виділити декілька основних ярликів, котрі використовуються для описання

⁸³ Група у Facebook «25%» [Електронний ресурс] – Режим доступу до ресурсу: <https://www.facebook.com/groups/2353020041428925/?ref=share>.

⁸⁴ Артур Гор. Рух "25%": надута сила або реальна підтримка Порошенка [Електронний ресурс] / Артур Гор – Режим доступу до ресурсу: <https://apostrophe.ua/ua/article/politics/2019-04-30/dvijenie-25-nadutaya-sila-ili-realnaya-podderjka-poroshenko/25499>.

⁸⁵ Висоцька О.Є. ПРОПАГАНДИСТСЬКІ ТЕХНОЛОГІЇ ЯК ІНСТРУМЕНТИ ЗДІЙСНЕННЯ ІНФОРМАЦІЙНИХ ВІЙН У КОНТЕКСТІ КОМУНІКАТИВНОЇ ПОЛІТИКИ ДЕРЖАВИ / О.Є. Висоцька // СУЧАСНА ВІЙНА: ГУМАНІТАРНИЙ АСПЕКТ / Висоцька О.Є. – Харків, 2021. – С. 56-61.

⁸⁶ Comunicar, n. 71, v. XXX, 2022 | Media Education Research Journal Comunicar, n. 71, v. XXX, 2022 | Media Education Research Journal: When negativity is the fuel. Bots and Political Polarization in the COVID-19 debate. [Електронний ресурс] / José-Manuel Robles, Juan-Antonio Guevara, Belén Casas-Mas, Daniel Gómez. – 2022. – Режим доступу до ресурсу: <https://www.revistacomunicar.com/ojs/index.php/comunicar/article/view/C71-2022-05>.

прихильників Зеленського, а саме: «73%», «ЗЕботи», «ЗЕбіли», «тількинепорошенки», «більшєство» (враховані варіанти нормативної лексики). Варто відзначити, що у протилежну сторону теж існують схожі ярлики, а саме «порохоботи», як найбільш поширене. Відповідно, прихильники Петра Порошенка, у даній групі у Фейсбук, позиціонують себе як патріоти, думаючі люди, котрим не байдужа доля України, у той же час, вони протистояють «73%», котрі повелись на популізм, продались олігархам, не вмюють думати. Дане розділення на «73%» та «25%» є аналогом розділення на «Захід» та «Схід», яке використовувалось в Україні донедавна, відповідно, на базі подібного ярликування, проголошення образ, звинувачень, можна визначити, що діє дихотомія друг та ворог. Якщо у попередній варіації даної стратегії уклін робився в сторону геополітичного вектору, сприйняття мови та культури, поділ відбувався на «націоналістів» та «радянських», то дана дихотомія є повністю персоналізована, мало пов'язана з ідеологічними, мовними, релігійними чи геополітичними позиціями, вона повністю відтворює саме електоральну, що можливо є досить унікальним явищем, адже це значно відрізняється від більш досліджених поляризація суспільств, зокрема США, де поляризація відбувається через окремі важливі розбіжності у поглядах суспільства, проте менш пов'язана напряду з двома особистостями. Відповідно, у контексті цієї дихотомії друг/ворог, для представників руху «25%» проявом ворогів можна вважати не лише представників влади або навіть її прихильників, а загалом усіх, хто не підтримав у другому турі президентських виборів Петра Порошенка. З позиції, яку пропонує Карл Шмітт, дане явище могло бути спричинене як відсутністю артикульованого ворога ззовні, який би об'єднував державу, так і діями внутрішньодержавних політичних акторів, які використали відсутність цього ворога ззовні та створили його всередині. Важливим є те, що

наявність маргіналізованих груп з обох сторін дихотомії може мати серйозні негативні наслідки для усієї держави в цілому.

Важливим елементом просування інформації команди Петра Порошенка, крім його офіційних, є також ресурси його команди, зокрема блоги у соціальній мережі «Telegram» Олексія Гончаренка та Ірини Геращенко. Друге важливе джерело інформації це сайт партії «Європейська солідарність». Для даної роботи роздягнемо ряд повідомлень та визначимо застосований вид маніпуляції, так, на Telegram-каналі Олексія Гончаренко за 2019-2020 роки, Володимир Зеленський дев'ять раз згадується як Голобородько (персонаж серіалу «Слуга народу»), це виступає оцінкою дій чинного Президента України, дана теза має у собі натяк на популізм, який використовується Володимиром Зеленським. У публікації від 3 вересня 2019 року на даному каналі використовує ярликування, визначаючи дії влади як «путінізм»⁸⁷, а наслідки таких дій народний депутат визначає як приход авторитарного режиму. Ірина Геращенко у своєму Telegram-каналі 20 квітня 2021 року опублікувала пост⁸⁸, у якому критикує голову Черкаської ОДА за відсутність на зустрічі з Петром Порошенком у лікарні, адже за словами народної депутатки, голова ОДА перебував у Києві на вечірці, що є забороненим через ковід, у даній публікації Ірина Геращенко використовує емоції людей щодо коронавірусу та бойових дій на сході України задля маніпулювання суспільною думкою. У цій же публікації, використовується формулювання «Зеленський і його слуги», що є прикладом ярликування, загалом, у даній публікації можна визначити наступні маніпуляції: використання емоційних тем задля отримання негативного ефекту, приниження опонента⁸⁹, а саме «слуги», що є

⁸⁷ Telegram-канал «ГОНЧАРЕНКО» [Електронний ресурс] / Олексій Гончаренко – Режим доступу до ресурсу: <https://t.me/oleksiihoncharenko/52>.

⁸⁸ Telegram-канал «ГЕРАЩЕНКО ІРИНА» [Електронний ресурс] – Режим доступу до ресурсу: <https://t.me/irynagerashchenko/38>.

⁸⁹ ПИСАРЕНКО Л. М. КОМУНІКАТИВНА ПРОПАГАНДА ТА МАНІПУЛЯЦІЯ В ГАСЛАХ ТА СЛОГАНАХ ПОЛІТИЧНИХ ЛІДЕРІВ / ЛАРИСА МИХАЙЛІВНА ПИСАРЕНКО. – С. 712-715.

одночасно і перебраною назвою партії влади, так і тезою про не автономність депутатів цієї партії від керівництва, ярликування. У іншій публікації від цієї дати у соціальних мережах Ірини Геращенко присутня публікація у якій авторка нарікає на «сліпоту виборців»⁹⁰, котрі підтримують Володимира Зеленського попри дії членів партії «Слуга народу», дана теза є проявом тези щодо відмінностей електорату Володимира Зеленського та Петра Порошенка, про що йшлося до цього. Доповненням тези щодо «відмінності» електорату можна побачити у інтерв'ю Ірини Геращенко для УкрІнформ, аналізуючи цитату: «Можна скільки завгодно хизуватися 73 відсотками, 25 відсотками, іноді не кількість, а якість визначає майбутнє, – і 25 відсотків пасіонаріїв і людей з активною життєвою позицією – це серйозно. Й будь-яка влада має і повинна рахуватися з позицією пасіонарної меншості. Я впевнена, що суспільство не дасть можливості змінити курс. Але ризик уповільнення руху до ЄС і НАТО я бачу.»⁹¹ можна помітити знову ж розділення електорату на «73%» та «25%», де другі є сміливими, активними та готовими до дій, у той же час вони протиставляються першим, які, відповідно, не підпадають під подібні характеристики. Дана теза повторює ідеї руху «25%» про яких було згадано вище. У блозі «Європейської солідарності» Ірина Фріз пише: «Підготувати суспільну думку . . . що влада українська за мир на умовах Путіна і взагалі на любе, що скаже величайшому зі «слуг» «великий брат»⁹². У даному твердженні, авторка використовує поняття «великий брат» у значенні російської влади, як тої, що може вирішувати за українську владу, яка у даному випадку знову ж, як і у кейсі Ірини Геращенко постає як «слуги»,

⁹⁰ Telegram-канал «ГЕРАЩЕНКО ІРИНА» [Електронний ресурс] – Режим доступу до ресурсу: <https://t.me/irynagerashchenko/40>

⁹¹ Ірина Геращенко, перший заступник голови Верховної Ради України [Електронний ресурс]. – 2019. – Режим доступу до ресурсу: <https://www.ukrinform.ua/rubric-politics/2738103-irina-gerashenko-persij-zastupnik-golovi-verhovnoi-radi-ukraini.html>.

⁹² Ірина Фріз: поява плану «12 кроків», таємна зустріч в Омані і намагання не допустити Порошенка в Мюнхен – це все елементи путінського сценарію [Електронний ресурс]. – 2020. – Режим доступу до ресурсу: <https://eurosolidarity.org/2020/02/15/iryna-friz-poyava-planu-12-kroktiv-tayem/>.

що означає не самотійні, у даному випадку під контролем Росії. Також у даному тексті є наступні тези: зустріч Зеленського та Патрушева (голова РНБО РФ), що напряду називається авторкою державною зрадою, у той же час зазначається що «Петро Порошенко наполегливо продовжує захист національних інтересів України»⁹³, проте завдяки діям влади він був недопущений до Мюнхенської конференції, а згодом дії Зеленського порівнюються з діями Віктора Януковича. У даному тексті є декілька маніпуляцій: порівняння Зеленський-Янукович, приниження («слуга «великого брата»), ярликування, подача чуток як фактів, а дії Петра Порошенка подаються як єдині, що захищають інтереси України, що є узагальненням. У публікації на даному сайті Володимира Вятровича, можна виокремити тезу: «деолігархізація від Зеленського нагадує дії Путіна під час встановлення ним контролю над ЗМІ»⁹⁴, що також є порівнянням та ярликуванням. У інтерв'ю Володимира Ар'єва, розміщеному на сайті ЄС присутня цитата, яка прирівнює «Слугу народу» до партії «ОПЗЖ»: Але я вважаю, що йти на співпрацю зі «слугами» — це те саме, що співпрацювати з ОПЗЖ. Просто останні є відкритими помічниками агресора, а СН зі своїм «яка різниця» — приховані вороги, і хто з них гірший — ще велике питання. Тому що приховані вороги зображають із себе патріотів, але діють проти інтересів країни, поступово її вбиваючи. СН така ж проросійська сила, як ОПЗЖ»⁹⁵. Дана цитата, як і попередня, має у собі порівняння та ярликування, а саме стверджує про проросійську позицію партії влади, використанні методи політичної маніпуляції: порівняння та узагальнення. Важливим для даного розділу є також виступ Петра Порошенка у Києві у

⁹³ Там само.

⁹⁴ Володимир В'ятрович: Зеленський через закон про деолігархізацію намагається взяти під контроль ЗМІ [Електронний ресурс]. – 2021. – Режим доступу до ресурсу: <https://eurosolidarity.org/2021/06/15/volodymyr-vyatrovych-zelenskyj-cherez-zakon-pro-deoligarhizacziyu-namagayetsya-vzyaty-pid-kontrol-zmi/>.

⁹⁵ Володимир Ар'єв: Потрібно зупинити «Велике грабіжництво» і перекинути гроші на медзakupivлі [Електронний ресурс] – Режим доступу до ресурсу: <https://eurosolidarity.org/2020/11/16/volodymyr-aryev-potribno-zupynuty-velyke-grabizhnytvo-i-perekynuty-groshi-na-medzakupivli/>.

2020 році, варто виділити три тези, які мають відношення до політичних маніпуляцій та дихотомії друг та ворог. Перша теза звучить як: «Зеленуваті болотні вогні люди помилково сприйняли за зірку-дороговказ.»⁹⁶, у даній тезі прихильники Володимира Зеленського постають як люди, які зробили неправильний вибір. Згодом відбувається звернення до прихильників Петра Порошенка, котрі живуть у справжньому світі без ілюзії, тривожаться за майбутнє України, вберегли країну завдяки активній позиції, адже вони небайдужі, патріотичні та політично активні⁹⁷. Дані тези повторюють ідеї, описані у Ірини Геращенко та у групі «25%», а саме, є одна частина населення України, яка активна та патріотична, а друга пасивна, байдужа та наївна. Дана теза також підтверджується висловом Романа Доніка, що «25% - еліта, найрозумніші та найбільш освічені»⁹⁸. Дихотомію друг та ворог у висловах Петра Порошенка та його колег по «ЄС», можна прослідкувати аналогічно до руху «25%», адже повторюється основна теза, що є активна, патріотична частина громадян, а є інша, яка є у кращому випадку наївною, у гіршому – проросійською. Другий прояв дихотомії друг та ворог полягає у найчастіше використовуваному прирівнянні Володимира Зеленського та «Слуги народу» до Росії та проросійських сил, таких як «ОПЗЖ» та Янукович. Оскільки Україна знаходиться у стані війни з Росією на момент 2021 року вже 8 років, то перенесення, а скоріше розширення образу ворога з Росії на партію «Слуга народу» та Володимира Зеленського є поширеним серед команди Петра Порошенка методом політичних маніпуляцій.

Використання поділу на друзів та ворогів було та залишається поширеним методом політичних технологій, зокрема саме політичних маніпуляцій, в Україні. Застосоване вперше ще у 1994 під час виборів між

⁹⁶ Промова Петра Порошенка на Європейській площі [Електронний ресурс] – Режим доступу до ресурсу: <https://eurosolidarity.org/2020/08/24/promova-petra-poroshenka-na-yevropejskij-ploshhi/>.

⁹⁷ Там само.

⁹⁸ Бевз Т. А. Випробування електорату популізмом під час президентської виборчої кампанії 2019 р. (на прикладі Сумської області) / Тетяна Анатоліївна Бевз..

Кравчуком та Кучмою, котрі представляли західну та східну Україну відповідно. Згодом дана стратегія покращилась, вона використовувала не лише зовнішньополітичний вектор розвитку, а й ставлення до російської мови, питання культури та історії, задля використання дихотомії друг та ворог, політичні актори використовували як залякування, так і стереотипи, як наприклад бандерівці на «Заході», а донецькі крадії на «Сході». Дана стратегія базується на утворенні повної опозиції конкуренту в усьому, що було розроблено Полем Манафортом. Підсумовуючи використання дихотомії друг та ворог у рамках даного дослідження, можна прослідкувати наступне: по-перше, використання дихотомії має не централізований характер, про що свідчить рух «25%», за умови не залучення політичних ботів у діяльність даного руху. Це явище є яскравим прикладом ізоляції та поляризації суспільства, за консервування людей у рамках однієї спільноти. Також можна прослідкувати прояви дихотомії друг/ворог у політичних висловлюваннях Петра Порошенка та його колег, загалом, можна зазначити, що тези руху «25%» дублюють тези їх політичних фаворитів, так, у висловлюваннях Петра Порошенка, Ірини Геращенко, Романа Доніка, Володимира Вятровича та Володимира Ар'єва можна прослідкувати два прояви дихотомії: перший – дублює тезу щодо інтелектуального домінування та загальної «кращості» прихильників Петра Порошенка, у той же час інші, а саме прихильники Володимира Зеленського є людьми наївними, байдужими, дурними та, можливо, проросійськими. Другий прояв дихотомії – ототожнення влади в Україні з Росією, яка декларується ворогом, відповідно, влада України у лиці «Слуги народу» також є ворогом у даній системі.

2.2 Використання ботів як методу політичної агітації та маніпуляції

У даному підрозділі буде розглянуте таке явище політичних, зокрема виборчих, технологій як використання ботів у соціальних мережах. Оскільки метою роботи є визначити наявність дихотомії друг/ворог у політичних технологіях та визначити як вона використовується у дискурсивному просторі, то у даній частині буде розглянуте лише використання ботів як методу політичних маніпуляцій загалом та їхнього потенційного використання у просуванні дихотомії друг/ворог.

Існує два основних визначення терміну “бот”, перша – автоматизована програма, яка імітує дії людини у соціальних мережах, друга – фальшивий профіль у соціальній мережі з якого здійснюється певні дії⁹⁹. Варто зазначити, що досі не існує консенсусу та розділення на ботів які є повністю автоматизованими та тих, які керуються реальними людьми, у той же час механізми двох цих видів ботів функціонують по різному та мають власні плюси та мінуси. Так, повністю автоматизовані боти можуть розповсюджувати великі об’єми інформації, публікувати більше повідомлень та є дешевшими. Другий тип, а саме керовані людьми є більш якісними, адже людина здатна адаптувати та змінювати текст під конкретні потреби, на відміну від одноманітних повідомлень автоматизованих ботів. У той же час керовані людьми боти продукують менше постів та є дорожчими. Існує також класифікація ботів, яка поділяє їх на чотири типи. Перший тип – боти комерційні, які займаються або допомагають з продажем певного товару, можуть реагувати на повідомлення та відповідати за командами¹⁰⁰. Другий тип – боти які використовуються для створення об’єму переглядів, реакцій, підписок, даний тип також є комерційним, використовується здебільшого для створення вигляду

⁹⁹ Радіо М. В. БОТИ У СОЦІАЛЬНИХ МЕДІА: РЕАЛІЇ ТА ПЕРСПЕКТИВИ ДЛЯ УКРАЇНСЬКИХ ПЕРЕДВИБОРНИХ КАМПАНІЙ / Радіо М. В., 2022. – С. 94-99.

¹⁰⁰ ЮШКОВ А.Г. ЗАГРОЗЛИВІ ТЕНДЕНЦІЇ ВИКОРИСТАННЯ БОТОФЕРМ НА ШКОДУ ДЕРЖАВНИМ ІНТЕРЕСАМ УКРАЇНИ: МЕХАНІЗМИ ЗАПОБІГАННЯ ТА ПРОТИДІЇ / ЮШКОВ А.Г., 2021. – С. 90-98.

популярності та масовості. Третій тип ботів - це неактивні акаунти, які здебільшого не використовуються. Четвертий тип – боти політичні, дані боти можуть створювати, публікувати пости, відповідати на повідомлення¹⁰¹. Існує декілька основних ознак ботів: швидкість та частота публікацій у ботів набагато більша за реальних людей, боти діють групами під однією публікацією розвиваючи діалог, боти частіше коментують на політичні теми ніж реальні люди, боти статистично менше мають друзів, коментарів під власними публікаціями та аватарок у профілі, на відміну від реальних людей, у яких здебільшого є коментарі, аватарки та друзі¹⁰². City, відділ Університету Лондона, пропонують наступні ознаки ботів у соціальних мережах: існують періоди високої та низької активності, публікації відбуваються незалежно від періоду дня, видаляються разом з великою кількістю акаунтів, багато поширюють публікацій, проте їхні публікації рідко поширюються іншими, можуть мати незвичні імена згенеровані комп'ютером, створені до двох років тому¹⁰³.

Політичні боти здебільшого діють у соціальних мережах, зокрема Твіттер, Фейсбук та Інстаграм¹⁰⁴, їхня діяльність направлена на провокування політичних розмов, просування інформації. Усе це має сприяти утворенню сприятливих. Умов для окремого політичного кандидата. Політичні боти діють у режимі онлайн, що дозволяє їм поширювати свіжу інформацію у реакцію на важливі події, що сприяє поширенню неправдивих новин. Відповідно, один з перших механізмів дій ботів, це поширення інформації шляхом її публікації на власних сторінках та поширення публікацій інших користувачів або ботів. Це сприяє утворенню інформаційної бульбашки, певний консенсус думок, у яку

¹⁰¹ Там само

¹⁰² Там само.

¹⁰³ 13,500-strong Twitter bot army disappeared shortly after EU referendum, research reveals [Електронний ресурс] // City, University of London. – 2017. – Режим доступу до ресурсу: <https://www.city.ac.uk/news-and-events/news/2017/10/13500-strong-twitter-bot-army-disappeared-shortly-after-eu-referendum-research-reveals>.

¹⁰⁴ Татарин С. БОТИ ЯК ІНСТРУМЕНТ ПОЛІТИЧНОЇ МАНІПУЛЯЦІЇ / Татарин С., 2022. – С. 89-92.

мають потрапляти реальні користувачі, проте у даній системі не застосовується комунікація між ботами та реальними користувачами. У подібному механізмі основний уклін робиться на сенсаційні новини¹⁰⁵, публікації ботів у таких випадках мають яскраві заголовки та емоційні тексти, які направлені на збільшення охоплення та цікавості користувачів. Унаслідок дій даних ботів формується відповідна соціальна атмосфера та пересічні люди починають поширювати наративи створені ботами, ускладнення ситуації може відбуватись якщо аналогічну інформацію починає поширювати політик або відома публічна особа, яка має певний авторитет, котрий поширюється і на ботів¹⁰⁶. Друга стратегія діяльності ботів, яка поширена в Україні більше, ніж попередня, зокрема через більшу популярність соціальної мережі Фейсбук, ніж Твіттер. Дана стратегія полягає у реакціях на публікації інших людей та коментування публікацій інших, дана стратегія полягає в інтервенції у комунікацію інших людей та передбачає поширення або певної заангажованої інформації, або негатив у сторону політичного актора та його прихильників. Дана стратегія, по-перше, залучає менш активних прихильників політичного актора, який є власником ботів, по-друге, поширює інформацію певного характеру, що може вплинути на громадян без чіткої позиції з певного запитання. Важливо відзначити, що дана стратегія здебільшого просуває негативний посил у адрес окремого актора та, можливо, його прихильників, адже загальна ефективність просування негативних коментарів більша, ніж позитивних¹⁰⁷. Загалом варто зазначити, що формування позитивної думки про певного політичного актора мало ймовірне, хоч і створює відповідну ілюзію. Також однією з методик використання ботів є подання скарг на певні публікації

¹⁰⁵ Там само.

¹⁰⁶ Там само.

¹⁰⁷ ЮШКОВ А.Г. ЗАГРОЗЛИВІ ТЕНДЕНЦІЇ ВИКОРИСТАННЯ БОТОФЕРМ НА ШКОДУ ДЕРЖАВНИМ ІНТЕРЕСАМ УКРАЇНИ: МЕХАНІЗМИ ЗАПОБІГАННЯ ТА ПРОТИДІЇ / ЮШКОВ А.Г., 2021. – С. 90-98.

опонентів, що призводить до тіньових (зниження охопленнь) та прямих банів акаунтів політиків, лідерів думок¹⁰⁸. Варто відзначити, що діяльність ботів базується на психологічному ефекті приєднання до більшості¹⁰⁹, відповідно, боти можуть сприяти як вивільненню ідей реальних людей у соціальних мережах, а потім і реальному житті, так і загальному перейманню позиції більшості індивідом, якщо дана позиція спостерігається у більшості користувачів.

Використання політичних ботів почало набирати поширення під час президентських виборів 2019 року. У той період часу було залучено та створено велику кількість ботоферм – компаній, які масово створюють автоматизовані акаунти у соціальних мережах та керують ними, пишуть коментарі та роблять публікації¹¹⁰. Ботоферми працюють у першу чергу як метод створення активності під політичними публікаціями. Автоматизовані акаунти пишуть коментарі та залишають реакції щоб певна публікація набрала поширення за рахунок адаптивної стрічки, яка побудована за алгоритмами соціальних мереж. Унаслідок набрання популярності певного посту, реальні люди також залучаються до коментування та поширення, адже він рекомендований для них¹¹¹. Об'єми публікацій та коментарів можуть змінюватись в залежності від розмірів та бюджету ботоферм, так само як і позиції ботів та ідеї, які просуваються. Україна входить до переліку п'яти держав лідерів за кількістю користувачів, які були видалені компанією Facebook через невідповідну до реальної людини поведінку (варто зазначати, що не усі видалені користувачі були політичними ботами, адже частина акаунтів у Фейсбук використовується задля комерційної

¹⁰⁸ Радіо М. В. БОТИ У СОЦІАЛЬНИХ МЕДІА: РЕАЛІЇ ТА ПЕРСПЕКТИВИ ДЛЯ УКРАЇНСЬКИХ ПЕРЕДВИБОРНИХ КАМПАНІЙ / Радіо М. В., 2022. – С. 94-99.

¹⁰⁹ Ефект приєднання до більшості [Електронний ресурс] – Режим доступу до ресурсу: <https://warn-erasmus.eu/ua/glossary/efekt-priednannya-do-bilshosti/>.

¹¹⁰ ЮШКОВ А.Г. ЗАГРОЗЛИВІ ТЕНДЕНЦІЇ ВИКОРИСТАННЯ БОТОФЕРМ НА ШКОДУ ДЕРЖАВНИМ ІНТЕРЕСАМ УКРАЇНИ: МЕХАНІЗМИ ЗАПОБІГАННЯ ТА ПРОТИДІЇ / ЮШКОВ А.Г., 2021. – С. 90-98.

¹¹¹ Там само.

реклами)¹¹². Під час виборів Президента України у 2019 році було зафіксована 43635 ботів у Фейсбук на сторінках чотирьох популярних українських політиків, так, на сторінці Володимира Зеленського знайдено 27926 ботів, Петра Порошенка – 20065 ботів, у Святослава Вакарчука та Юлії Тимошенко по 823 та 821 боту відповідно¹¹³. Як вже зазначалось вище, боти, хоч і використовуються задля створення позитивного образу, проте є малоефективними у даній сфері, навпаки, боти краще впливають на поширення саме негативного враження щодо політичних акторів, згідно опублікованого VoxUkraine, дослідження, знайдені боти якраз поширювали саме негативну інформацію під публікаціями політиків, окрім випадку Юлії Тимошенко¹¹⁴. Дії політичних ботів в Україні можна підтвердити також подіями 2022 року, а саме ліквідацію Службою безпеки України мільйонної ботоферми¹¹⁵, за офіційними заявами СБУ, дана ботоферма належала представникам української політичної сили. За непідтвердженою інформацією українських ЗМІ, дані ботоферми належали колегам Петра Порошенка по партії «Європейська солідарність»¹¹⁶¹¹⁷¹¹⁸. У поєднанні з інформацією щодо використання політичних ботів під час виборів Президента України, а саме поширення негативу під публікаціями двох основних кандидатів: Володимира Зеленського та Петра Порошенка, а, також, недоведене залучення партії «Європейська солідарність» у

¹¹² Радіо М. В. БОТИ У СОЦІАЛЬНИХ МЕДІА: РЕАЛІЇ ТА ПЕРСПЕКТИВИ ДЛЯ УКРАЇНСЬКИХ ПЕРЕДВИБОРНИХ КАМПАНІЙ / Радіо М. В., 2022. – С. 94-99.

¹¹³ Там само.

¹¹⁴ Там само.

¹¹⁵ Служба безпеки України [Електронний ресурс] – Режим доступу до ресурсу: <https://www.facebook.com/SecurSerUkraine/videos/4736138536485552/>.

¹¹⁶ Петренко Р. В Україні ліквідували мільйонну ботоферму "Євросолідарності" – джерело [Електронний ресурс] / Р. Петренко, В. Романенко – Режим доступу до ресурсу: <https://www.pravda.com.ua/news/2022/08/2/7361495/>.

¹¹⁷ Малинка В. Ботолобов. Як розпізнати порохоботів, юлеботів і ЗЕботів [Електронний ресурс] / Володимир Малинка – Режим доступу до ресурсу: <https://ms.detector.media/sotsmerezhi/post/22669/2019-03-27-botolyubov-yak-rozpiznaty-porokhobotiv-yulebotiv-i-zebotiv/>.

¹¹⁸ В Україні ліквідували «мільйонну ботоферму»: що це за боти і до чого тут Порошенко? [Електронний ресурс] – Режим доступу до ресурсу: <https://www.radiosvoboda.org/a/botoferma-sbu-poroshenko/31972104.html>.

володіння ботоферм, можна висунути гіпотезу, що Петро Порошенко та його колеги по партії активно використовують політичних ботів у власній політичній агітації та політичних маніпуляціях.

Оскільки немає достатньої кількості літератури щодо використання ботів в Україні на практиці та боти не є основною темою даної роботи, у даному дослідженні будуть наведені приклади діяльності ботів у політичній агітації для демонстрації їхнього можливої ролі у електоральних технологіях.

На даний момент, автоматизовані боти широко використовуються у політичній агітації та політичних маніпуляціях по всьому світу. Так, 23,5% з 3,6 мільйонів публікацій у соціальній мережі Твіттер щодо референдуму про незалежність Каталонії на 1 жовтня 2017 року були створені ботами¹¹⁹, та близько 19% усіх взаємодій були виходили від ботів, які поширювали та підтримували дописи реальних людей

Загалом, найбільш поширена практика використання політичних ботів на даний момент – США. Боти відіграли важливу роль як підчас президентських виборів 2016 та 2020 років, так і підчас виборів до сенату у 2018 році. Саме президентські вибори у США 2016 року вважаються початком широкого використання ботів у політичній сфері¹²⁰. Близько 19 мільйонів ботів були активні у останні тижні перед даними виборами, дані боти були задіяні обома сторонами у виборчих перегонах¹²¹. За окремими дослідженнями, близько 20% усіх публікацій у мережі Твіттер щодо

¹¹⁹ Giancarlo Ruffo, Alfonso Semeraro, Anastasia Giacciano, Paolo Rosso. Studying fake news spreading, polarisation dynamics, and manipulation by bots: A tale of networks and language [Електронний ресурс] / Giancarlo Ruffo, Alfonso Semeraro, Anastasia Giacciano, Paolo Rosso – Режим доступу до ресурсу: <https://www.sciencedirect.com/science/article/pii/S157401372200065X>

¹²⁰ Social bots distort the 2016 U.S. Presidential election online discussion [Електронний ресурс] // University of Southern California. – 2016. – Режим доступу до ресурсу: <https://firstmonday.org/ojs/index.php/fm/article/view/7090..>

¹²¹ Giancarlo Ruffo, Alfonso Semeraro, Anastasia Giacciano, Paolo Rosso. Studying fake news spreading, polarisation dynamics, and manipulation by bots: A tale of networks and language [Електронний ресурс] / Giancarlo Ruffo, Alfonso Semeraro, Anastasia Giacciano, Paolo Rosso – Режим доступу до ресурсу: <https://www.sciencedirect.com/science/article/pii/S157401372200065X>

виборів США були створені ботами¹²². У той же час, дослідник політичних ботів Феррара, зазначив, що використання ботів під час виборів президента США у 2020 році не відрізнялась за рівнем використання ботів задля маніпуляції виборцями¹²³. Основними темами дискусій пов'язаних з ботами були важливі соціальні питання, а саме релігія, ЛГБТ+, право на аборт, тощо. Відповідно, політичні боти в усіх трьох виборчих кампаніях намагались натиснути на «кліважі» за концепцією Ліпсета та Роккана.

Серед користувачів з держав Європейського Союзу та США, найбільш популярною мережею є саме Твіттер, який здебільшого досліджується у контексті політичних ботів. Важливо відзначити, що алгоритми соціальних мереж з рекомендованими публікаціями є одним з найсильніших сторін використання ботів, адже з доданням автоматизації ботів до даного процесу, робота з цільовою аудиторією значно полегшується¹²⁴. Так, під час виборів до Сенату США у 2018 році, політичні боти республіканців були направлені на створення відчуття антиімміграційного настрою у суспільстві. Основний уклін робився на негативні емоції, образи та дезінформацію щодо майбутньої політики демократів щодо мігрантів. Публікації ботів апелювали до страху перед іммігрантами¹²⁵, також можна зазначити, що у даній системі використовувалась дихотомія друг та ворог, адже саме іммігранти поставали як вороги, відповідно, демократи не могли займати позиції

¹²² Social bots distort the 2016 U.S. Presidential election online discussion [Електронний ресурс] // University of Southern California. – 2016. – Режим доступу до ресурсу: <https://firstmonday.org/ojs/index.php/fm/article/view/7090>.

¹²³ Gersema E. Election 2020 chatter on Twitter busy with bots and conspiracy theorists [Електронний ресурс] / Emily Gersema // USC. – 2020. – Режим доступу до ресурсу: <https://news.usc.edu/177963/election-2020-twitter-social-media-bots-foreign-interference-usc-study/>.

¹²⁴ Brandie Nonnecke, Gisela Perez de Acha, Annette Choi, Camille Crittenden, Fernando Ignacio Gutiérrez Cortés, Alejandro Martin Del Campo & Oscar Mario Miranda-Villanueva (2021): Harass, mislead, & polarize: An analysis of Twitter political bots' tactics in targeting the immigration debate before the 2018 U.S. midterm election, Journal of Information Technology & Politics

¹²⁵ Там само.

«друзів», адже нібито підтримували іммігрантів. Також політичні боти були помічені у просуванні ворожнечі та агітації за республіканців.

Дослідження ролі ботів у політичній агітації тісно пов'язане з таким поняттям як поляризація суспільства, адже це один з основних наслідків їхньої діяльності. Поляризація суспільства – це стан відносин у громадськості, яка поділена на здебільшого дві групи, які мають протилежні позиції, відповідно, неможливий компроміс та якісна комунікація даних груп. Також дане явище пов'язане з ізоляцією та розриву зв'язку між сторонами¹²⁶. За даними дослідження дій політичних ботів в Іспанії, саме діяльність політичних ботів призводить до поляризації суспільства більше ніж діяльність реальних користувачів. Досліджуючи тему впливу ботів на наративи під час covid-19, було визначено, що боти мають більший потенційний вплив на політичну позицію користувачів в Інтернеті, адже, згідно з результатами дослідження, вони наслідують звичайних громадян, та концентруються суто на питаннях громадського здоров'я. Дані боти попри задіяння у соціальній сфері, а саме медицині, концентруються здебільшого на діях уряду, що дозволяє визначити їх як політичних. У контексті відсутності доступу до інформації та високого рівня розчарування користувачам важко висловити схвальні думки щодо будь-яких санітарних заходів, вжитих урядом, адже боти продукують об'єм негативної інформації, яка суперечить позитивним враженням суспільства¹²⁷. Важливим є те, що дослідники Коновер та Раткевіц, стверджують, що у рамках існуючої взаємодій у соціальних мережах, зокрема мережі Твіттер, користувачі можуть комунікувати у поляризованому суспільстві, дана комунікація відбувається шляхом

¹²⁶ Comunicar, n. 71, v. XXX, 2022 | Media Education Research Journal Comunicar, n. 71, v. XXX, 2022 | Media Education Research Journal: When negativity is the fuel. Bots and Political Polarization in the COVID-19 debate. [Електронний ресурс] / José-Manuel Robles, Juan-Antonio Guevara, Belén Casas-Mas, Daniel Gómez. – 2022. – Режим доступу до ресурсу: <https://www.revistacomunicar.com/ojs/index.php/comunicar/article/view/C71-2022-05>.

¹²⁷ Там само.

використання ботами нейтральних хештегів¹²⁸. Проте важливим недоліком є те, що користувачі не передають інформацію прихильників протилежних поглядів у свої групи та самі не сприймають дану інформацію як правдиву та значущу. Боти використовують мережу хештегів, які є або нейтральними, або популярними, актуальними у межах політичної теми задля просування власних ідей, зокрема шляхом ретвітів та поширень публікацій, що сприяє утворенню агресивної дискусії протилежних груп, що є важливим¹²⁹, сам Твіттер може бути більш токсичним також через більшу анонімність користувачів, які часто не використовують власні імена як нікнейми. Явище поляризації суспільства можна пов'язати з дихотомією друг та ворог, адже поляризація суспільства зазвичай передбачає поділ на два протилежних у критично важливих поглядах на стан справ та вектор розвитку держави, суспільства. Поляризація також передбачає збільшення агресивності та несприйняття, ізоляції від іншої групи, аналогічні наслідки дихотомії друг та ворог, як зазначалось у першому розділі, описує Карл Шмітт. Проблема з позиції Шмітта полягає у відсутності артикуляції зовнішнього ворога, який би об'єднував суспільство. Можна припустити, що за умови використання політичних ботів, які утворюють та посилюють поляризацію суспільства, проблема як поляризації, так і проявлення даної дихотомії, виходить не з відсутності артикуляції ворога від державної влади, а з ціленаправленого розвитку як поляризації, і, відповідно, дихотомії друг та ворог задля отримання політичних переваг.

Високий рівень використання ботів був помічений також під час референдуму щодо виходу Великої Британії з Європейського Союзу, основною партією, яка позиціонувала Брекзит як інтерес держави була Партія незалежності Сполученого Королівства, 7% підписників якої

¹²⁸ M. D. Conover, J. Ratkiewicz, M. Francisco, B. Gonçalves, A. Flammini, F. Menczer. Political Polarization on Twitter / M. D. Conover, J. Ratkiewicz, M. Francisco, B. Gonçalves, A. Flammini, F. Menczer..

¹²⁹ Там само.

визначені як боти¹³⁰. Загалом, щодо масштабності явища ботів під час даного процесу, основним елементом є те, що близько третини активних учасників політичної дискусії у мережі залишились активними після результатів референдуму¹³¹, що свідчить про неймовірно високу залученість ботів у розвитку потрібного політичним акторам дискурсу та просуванні ідеї потреби у Брекзиті. Цікавим у даній темі є також те, що співвідношення публікацій за та проти виходу з Європейського Союзу складає майже два до одного¹³², у той час як голоси розподілись 51,9% та 49,1%¹³³ відповідно. Це також підтверджує велику роль політичних ботів у створенні дискусії та їхнє активне використання на користь євроскептичних сил.

Підсумовуючи все що було описано вище, боти – це автоматизовані системи, які створюють та керують профілями у соціальних мережах, імітуючи дії реальних людей. Даний метод політичної агітації, на даний момент, є дуже поширеним, свою популярність він набрав після виборів президента США у 2016 році. Концентруючись на політичних ботах, було визначено дві основні стратегії, перша полягає у створенні публікацій та їхньому поширенні шляхом ретвітів та збільшення реакцій, даний спосіб найбільш ефективно розповсюджує фейкові новини та піднімає ажіотаж навколо необхідної теми. Друга стратегій – коментування та публікації під постами політиків або користувачів з метою публікації фейків, негативу, створення конфлікту та/або поширенню/ потрібної власнику інформації,

¹³⁰ Bots brimming on Brexit Party's Twitter account: Report [Електронний ресурс] // Business Standard. – 2019. – Режим доступу до ресурсу: https://www.business-standard.com/article/news-ians/bots-brimming-on-brexit-party-s-twitter-account-report-119052000154_1.html.

¹³¹ The Brexit Botnet and User-Generated Hyperpartisan News [Електронний ресурс] // SAGE Journals. – 2017. – Режим доступу до ресурсу: <http://journals.sagepub.com/doi/10.1177/0894439317734157>.

¹³² 13,500-strong Twitter bot army disappeared shortly after EU referendum, research reveals [Електронний ресурс] // City, University of London. – 2017. – Режим доступу до ресурсу: <https://www.city.ac.uk/news-and-events/news/2017/10/13500-strong-twitter-bot-army-disappeared-shortly-after-eu-referendum-research-reveals>.

¹³³ Report: 23 June 2016 referendum on the UK's membership of the European Union [Електронний ресурс] – Режим доступу до ресурсу: <https://www.electoralcommission.org.uk/who-we-are-and-what-we-do/elections-and-referendums/past-elections-and-referendums/eu-referendum/report-23-june-2016-referendum-uks-membership-european-union>.

даний метод найчастіше використовується в Україні. Підчас виборів Президента України, боти відігравали велику роль у дискредитації політиків, зокрема коментуючи їхні публікації, проблема ботів в Україні є невирішеною та стає дедалі складнішою в умовах війни. Боти, згідно ряду досліджень, діють у напрямку поляризації суспільства, сприяють ізоляції соціальних груп задля зменшення комунікації та розповсюдження замовленої інформації у межах цих груп. У даній частині було визначено зв'язок між поляризацією суспільства, спричинену частково політичними ботами, та посиленню (використанню) дихотомії друг/ворог, а також частково окреслено дихотомії у прикладах. Політичні боти хоч і є поширеним явищем, у той же час не є досконалі та мають певні яскраві характеристики, що дозволяють їх визначати, у той же час, штучний інтелект, який керує ботами та й загалом представлений у світі розвивається, що може посилити роль ботів, адже це збільшує можливості самих ботів на продукування оригінального тексту, ведення діалогу під виглядом реальної людини. Усі ці фактори, а саме те, що характерні особливості за якими можна визначити ботів є недосконалість системи їхнього використання, можуть спричинити поглиблення даної проблеми та контролю за їхнім використанням та продукуванням дискурсів.

Розділ III. Дискурс аналіз риторики Петра Порошенка та представників Європейської солідарності.

Розділ 3.1 Дискурс аналіз заяв П. Порошенка

У даній частині будуть проаналізовані виступи Петра Порошенка за наведеною у першому розділі методологією дискурс-аналізу. Задля проведення дискурс-аналізу направлено на визначення дихотомії друг та ворог не є потрібним обробляти велику кількість текстів¹³⁴, адже мета даного розділу виявити та продемонструвати дихотомію друг та ворог у політичних матеріалах, але не визначити роль даної дихотомії у сукупності усіх методів політичних маніпуляцій у тексті, відповідно, кількість текстів не пов'язана з репрезентативністю аналізу, присутність дискурсу можна визначити через аналіз одного тексту.

Першим буде розглянуто виступ Петра Порошенка на Європейській площі на честь Дня Незалежності України¹³⁵. Транзитивність у даній роботі визначається за групами (Україна-Вона-країна), а не хронологічно.

Вузлова точка: 1. Прихильники Петра Порошенка. 2. Команда Володимира Зеленського.

¹³⁴ Marianne Jorgensen. Discourse Analysis as Theory and Method / Marianne Jorgensen, Louise J. Phillips. – London: SAGE Publications, 2002. – С. 25.

¹³⁵ Промова Петра Порошенка на Європейській площі [Електронний ресурс] – Режим доступу до ресурсу: <https://eurosolidarity.org/2020/08/24/promova-petra-poroshenka-na-yevropejskij-ploshhi/>. – У подальшому проведенні дискурс-аналізу даного джерела, за вимогами методології, будуть використанні цитати з даного джерела.

Моменти дискурсу: 1. Волонтери, добровольці, воїни, небайдужі, не «диванна сотня», захисники, активна меншість, пасіонарії. 2. Зелень, дилетанти, некомпетентні, безвідповідальні, експеримент, дилетанти, комедіанти, монобільшість, «триумфальное шествие зеленой власти», «ухилянти».

Ключові ідентичності: Україна, вона, ми, ми з вами, влада, тодішнє керівництво, «не всі», «ті, хто», вони («ті, хто»), Я, країна, Томос, Вселенський Патріарх Варфоломей і Синод Вселенського Патріархату, експерти, Москва, Росія, Кремль, Путін, Угода про Асоціацію, команда, люди («ті, хто»), Михайло Жизневський, «десятки й десятки тисяч людей», фундамент, люди (інші), «вірус некомпетентності, вірус дилетантства, вірус безвідповідальності», експеримент, «дилетантура комедіантів», ««червоні лінії», накреслені десятками тисяч українських патріотів», «Європейська Солідарність», вони (влада), «триумфальное шествие зеленой власти», зелень, наша ініціатива, українське суспільство, переважна більшість українців, активна пасіонарна меншість, «він» (Володимир Зеленський), дехто (Володимир Зеленський).

Транзитивність:

Україна з'явилася на уламках імперії; Україна дихає свободою; Україна успадкувала військово-управлінське угруповання складом близько восьмиста тисяч осіб;

Вона постала не на порожньому місці, а в продовження нашої тисячолітньої державницької традиції; вона відродилася; Вона має достатній запас міцності

Країна повернула собі історичну пам'ять, згадала і вшанувала своїх героїв, зробила вирішальні і безповоротні кроки до відродження і захисту української нашої рідної співучої мови, культурно-гуманітарного простору; Країна вчиться ще краще розуміти різницю між правдою та кремлівськими фейками і брехнею, між відповідальною політикою та популізмом

Українське суспільство вже краще бачить ціну солодким, але нереалістичним обіцянкам

Ми з вами відновили тисячолітні державницькі традиції; ми з вами не поступимось ніколи Незалежністю; Ми вклоняємося усім, хто і зараз в цей час на Сході України боронить нашу землю і наш український народ; ми це завдання з честю виконали; ми не здалися; ми не дали Кремлю такого подарунку; ми вистояли; ми не випадково з вами сьогодні зібралися саме на Європейській площі; ми з вами проголосили здобуття безвізу; ми з вами відсвяткуємо вступ України до Європейського Союзу; ми твердо наголошуємо – Україна буде європейською державою, членом Євросоюзу та НАТО; ми демонстрували у будемо продовжувати демонструвати потужний дух; ми придумаємо, як примусити владу

Ми з вами маємо високу честь стояти поруч з ветеранами; ми з вами, воїни, добровольці, небайдужі розпочали державне будівництво із створення нової української армії; ми з вами, мільйони українців сьогодні тримаємо кулаки за те, щоби демократія в Білорусі перемогла; ми з вами з Європейської площі Києва висловлюємо європейську солідарність з білоруським народом; ми з вами не тішили себе ілюзіями, але десь в глибині душі, в тривозі за майбутнє країни, все ж таки припускали, що з часом вони якось засвоять найпростіші уроки, ази державного управління; ми з вами це продемонстрували в 14 році як вистояти;

Ті, хто є на цьому майдані, точно знають якою була армія у 2014 році; ті, хто вже півтора роки пильнує, щоб цей державницький фундамент не міг бути зруйнований, як би не старалися;

Вони («ті, хто») на власні очі дивилися, в якому стані ми отримали Збройні сили в 2014 році;

Люди («ті, хто») приходили в 2013 році з вимогою до влади підписати Угоду про асоціацію; ті люди не давали концерти, не в диванній сотні

служили, а ті, хто зі зброєю в руках захищав країну і закладав фундамент державності;

«Десятки й десятки тисяч людей», яких Зеленський сьогодні попросив не плутатися у нього під ногами, пішли не на офіційне шапіто, а на велелюдний марш справжніх захисників Вітчизни;

Небайдужі люди тут зібралися

Фундамент виявився доволі міцним і стійким.

«Червоні лінії», накреслені десятками тисяч українських патріотів, застерегли владу від капітуляції.

«Європейська Солідарність» змогла торпедувати безліч безглузких ініціатив монобільшості; «Європейська Солідарність» – це українська опозиційна сила, здатна захищати громадян України від влади дилетантів, уособленої командою Зеленського.

наша ініціатива знаходить широку підтримку і розуміння у суспільстві

Томос став проривом у здобутті духовної незалежності.

Вселенський Патріарх Варфоломій і Синод Вселенського Патріархату надав Томос українцям.

Експерти назвали це справжньою геополітичною катастрофою для Росії.

Угода про асоціацію допомогла нам.

Я оголосив на цьому місці і підписав уже в перший місяць свого президенства Угоду про асоціацію; я реаліст і хочу сказати, що станеться це не при цій владі; я як Президент мав високу честь присвоїти посмертно Михайлові звання Герой України; я розумію, що біля вагону Сердючки йому комфортніше, ніж біля танку; я хочу вас запевнити, що все буде добре.

Команда передала новобраній на той момент владі економіку з квартальним зростанням майже у чотири з половиною відсотки.

Активна пасіонарна меншість здатна примусити будь-яку владу рухатися саме в цьому геополітичному напрямку

Михайло Жизневський 22 січня 2014 року віддав своє життя за європейську Україну

Переважна більшість українців стратегію підтримує вступу в НАТО ТА ЄС.

Люди (інші) трохи збилися з дороги; люди помилково сприйняли за зірку-дороговказ зеленуваті болотні вогні;

Вірус некомпетентності, вірус дилетантства, вірус безвідповідальності вразив Україну.

Влада нічому не навчилася; влада нездатна вирішувати ті проблеми, які стоять перед країною; влада сама не зробить; влада звільняла особовий склад, скорочувала кількість зброї, розбазарювала і розпродавала майно.

Експеримент – провалився.

«Дилетантура комедіантів» завдає Україні шкоду.

Найгірше не відбулося.

Вони (влада) розвалили управління державою, і несуть таку ж загрозу розвалу для місцевого самоврядування.

«Триумфальное шествие зеленой власти» завершилося.

Зелень падає.

Не всі це розуміють.

Дехто в армії не служив.

Він (Володимир Зеленський) не розуміє значення параду ні для самих військових, ні для справжніх українців, ні для нашого суспільства.

Тодішнє керівництво зреклося ядерної зброї в обмін на пустопорожній Будапештський меморандум, дозволили тодішньому командуванню зірвати присягу Чорноморського флоту Україні погодилися на його базування в українському Севастополі, залишили армію голою, босою й голодною.

Модальність: Істинність. Автор тексту не піддає сумніву тези, які були проголошені.

Номіналізація: Відсутня, усі події описані подаються з чітко вираженими причинами та персоналіями, котрі цьому сприяли

Інтердискурсивність: націоналістичний, політичний, історичний, релігійний. ?

Виробник дискурсу: Петро Порошенко, його команда, «Європейська Солідарність», політтехнологи

Міфологема: Петро Порошенко та його прихильники, команда рятують Україну.

З даного дискурс-аналізу можна зробити два основні висновки. Перший полягає у тому, що Петро Порошенко у своєму виступі вводить розділення на «ми» та «інші», на це вказує ряд цитат, зокрема ті, що стосуються його прихильників, так, наприклад використовуються слова «воїни», «волонтери», «ті, кому не байдуже». У той же час, розділення суспільства на своїх та чужих не означає розділення за дихотомією друг/ворог. Сама дихотомія тут проявляється у ставленні до влади Володимира Зеленського, а саме у тезах щодо параду до Дня Незалежності, а саме «офіційне шапіто». Дихотомія найбільш проявлена у моментах дискурсу, котрі характеризують другу вузлову точку – команду Володимира Зеленського. Зокрема, щодо актуалізації дихотомії друг та ворог, Петро Порошенко використовує «воїни» для власних прихильників та «ухилянти» для команди Володимира Зеленського, дані поняття демонструють антагонізм який введений промовою. Також, можна припустити, що такі моменти першої вузлової точки, вони ж описи прихильників Петра Порошенка: волонтери, добровольці, воїни, небайдужі, не «диванна сотня», захисники, активна меншість, пасіонарії, можуть протиставлятися прихильникам Володимира Зеленського, адже дані

моменти дискурсу привласнюються та характеризують саме прихильників Порошенка, відповідно, усі інші не відповідають даним характеристикам.

Другий текст, який розглянутий у даній роботі, проголошений Петром Порошенком після парламентських виборів у липні 2019 року¹³⁶.

Вузлова точка: 1. Партія «Європейська солідарність». 2. Опозиційна платформа «За життя»

Моменти дискурсу: 1. Атакована, проєвропейська, патріотична, українська, бійцівська команда, парламентський загін спецпризначення, партнерська. 2. Проросійська, путінська маріонетка, «п'ята колона»

Ключові ідентичності: Ми, я, ви, «вістря російської пропаганди», «п'ята колона», провокації, влада, «партії проєвропейського, патріотичного спрямування», «лінія (поведінки інших партій)», вони («партії проєвропейського, патріотичного спрямування»), українці, «Нам з вами», «путінські маріонетки», вони («путінські маріонетки»), «Європейська Солідарність», хтось, «депутати різних фракцій», наша команда (вона), ніхто.

Транзитивність:

Ми зробимо все, щоб виправдати довіру; ми були головною мішенню на цих виборах; ми повинні і готові представляти у новій Раді інтереси їхніх виборців; ми будемо робити все, щоб виправдати вашу довіру; ми очікуємо, що вже до ранку всі, хто проходить до Ради, відмежуються від платформи Бойка-Медведчука; ми успішно давали відсіч протягом п'яти років; ми вважаємо найбільш ідейно близьку до нас партію «Голос»; ми йдемо

¹³⁶ Промова Петра Порошенка: ми – команда державників, для нас інтереси України понад усе [Електронний ресурс] – Режим доступу до ресурсу: <https://eurosolidarity.org/2019/07/21/promova-petra-poroshenka-my-komanda-de/>. – У подальшому проведенні дискурс-аналізу даного джерела, за вимогами методології, будуть використанні цитати з даного джерела.

відстоювати стратегію, цінності і принципи; ми боронили державу протягом 5 років; ми готові до стратегічної та ситуативної співпраці з усіма, хто підтримуватиме курс на вступ до ЄС та НАТО; ми завжди будемо говорити одним голосом на міжнародній арені; ми не дозволимо Путіну і його «п'ятій колоні», дилетантам або популістам цю коаліцію зламати; ми будемо протистояти російській агресії; ми продовжимо ефективну дипломатію в українських національних інтересах; ми не дамо винести Україну за дужки світових процесів; ми знаємо, як знайти розв'язання проблем бідності, тарифів; ми вміємо будувати, боротися, захищати; ми зробили значні кроки вперед у багатьох сферах; ми вистоїмо; ми доведемо до кінця справу побудови вільної, незалежної, сучасної і заможної європейської Української держави, яка стане членом НАТО та Європейського Союзу.

Я наголошував на тому, що ми йдемо до Верховної Ради України не за посадами; я використаю весь досвід, знання та зв'язки, здобуті за останні роки; я спрямую зусилля на посилення нашої міжнародної коаліції; я допомагатиму з підтримкою союзників; я пишаюсь нашою командою

Ви надали довіру нашій команді; ви обираєте не лише тих, хто буде вас представляти в Раді, але й тих, хто буде за вас боротися.

Вістря російської пропаганди було націлене на нас.

«П'ята колона» концентрувала увагу на нас.

Провокації влаштовувалися проти нас за допомогою силових структур та колишніх топ-чиновників з адміністрації Януковича

Влада крізь пальці дивилася на активність «п'ятої колони»

«Партії проєвропейського, патріотичного спрямування» атакували «Європейську солідарність», а не «Опозиційну платформу»; не долають п'ятивідсотковий бар'єр; не потрапляють до Ради; вони («партії проєвропейського, патріотичного спрямування») розпорошили від 10 до 15% голосів, які перерозподіляться на користь більших партій – в тому

числі і проросійських; вони («партії проєвропейського, патріотичного спрямування») не почули нашого заклику до об'єднання.

Лінія (поведінки «інших проєвропейських партій») не сподобалася виборцям.

Українці вирішили, що проєвропейська, українська, бійцівська команда, наш парламентський загін спецпризначення – потрібен у Верховній Раді.

«Нам з вами» боротися за Україну; «нам з вами» зупиняти російський реванш; «нам з вами» забезпечувати незворотність курсу України в Євросоюз і НАТО.

«Путінські маріонетки» не повинні бути ані в Уряді, коаліції, керівництві парламенту; вони мають залишитися на маргінесі політичного життя і під щільною увагою спецслужб.

«Європейська Солідарність», має всі якості, щоб не дати втягнути Україну в реалізацію московських сценаріїв.

Хтось займався іншими справами замість боронити державу.

Наша команда створила коаліції з нашими партнерами; наша команда подає руку для партнерства; вона (наша команда) добре попрацювала під час кампанії і ще краще працюватиме у Верховній Раді України.

«Депутати різних фракцій» бачать шлях України в ЄС як і ми; вони («депутати різних фракцій») зможуть побачити нашу руку.

Ніхто нашу команду не зламає.

Модальність: Істинність, виробник тексту подає інформацію як факти, не зазначаючи, що це може бути власна думка, припущення, тощо.

Номіналізація: Відсутня, у даному тексті чітко встановлюється відповідальність за вчиненні дії: Провокації «п'ятої колони», «проукраїнські партії» розпорошили голоси виборців.

Інтердискурсивність: націоналістичний, проєвропейський.

Виробник дискурсу: Петро Порошенко, «Європейська солідарність», політтехнологи.

Міфологема: 1. «Європейська солідарність» вистояла всупереч діям інших патріотичних партій та «п'ятої колони» проти неї. 2. «Європейська солідарність» єдина патріотична партія та протистоїть «п'ятій колоні».

З даного дискурс-аналізу можна виокремити два використання дихотомії друг та ворог, дана дихотомія здебільшого концентрується у міфі, який наповнює дискурс, також її можна прослідкувати через моменти дискурсу та транзитивність. Перший прояв дихотомії стосується «ОПЗЖ», дана партія декларується ворожою, російською, що буквально демонструє дихотомію друг та ворог. Другий прояв дихотомії виходить з об'єднання обох міфів, адже в результаті, «Європейська солідарність» є єдиною патріотичною партією, а інші подібні діють у інтересах ворога, відповідно друзями вони не є, допомагають ворогу. Дана дихотомія у результаті приводить до наступного розподілу: справжні патріоти підтримують «Європейську солідарність», усі інші, як партії, так і люди, не є патріотами, підіграють ворогу, а саме Росії. Через даний дискурс та дихотомію друг та ворог відбувається спроба монополізувати патріотичний рух в Україні та визначити усіх інших, нелояльних представників даного руху як ворогів або їхніх поплічників. Щодо номіналізації, розпорошення голосів іншими проукраїнськими партіями може частково вважатись номіналізацією, адже виробник дискурсу вбачає пересування голосів від «Європейської солідарності» до інших партій процесом спричиненим просто наявністю інших, а не потенційними недоліками «Європейської солідарності».

Загалом, у дискурсивному полі, сам Петро Порошенко здебільшого не використовує дихотомію друг та ворог для розділення електорату, адже як ворогів, з даних дискурс-аналізів, можна визначити Росію, «ОПЗЖ», усю команду Володимира Зеленського. Не прихильники Петра Порошенка не постають як вороги, які декларуються, проте дихотомія друг та ворог все

рівно проявляється через надання власним прихильникам «героїчних» характеристик, привласнюючи їх, у той же час, виборці інших політиків постають недостатньо патріотичними та активними, підіграють ворогу, як у випадку з іншими патріотичними силами. Відповідно, дихотомія друг та ворог виявлена у дискурсивному полі, хоч вона не базується на розколі суспільства, вона йому сприяє, адже декларує однакові позиції з вищеописаною групою «25%».

Розділ 3.2 Дискурс аналіз заяв представників Європейської солідарності.

У даній частині дискурс-аналізу будуть розглянуті заяви, публікації представників партії «Європейська солідарність». Мета даної частини визначити чи є наявною дихотомія друг та ворог у висловлюваннях колег Петра Порошенка по його політичній партії. Задля збільшення репрезентативності, у даному підрозділі будуть розглянуті декілька представників політичної сили, адже це дозволить краще зрозуміти поширеність просування дихотомії друг та ворог. Першим буде розглянуте інтерв'ю на той момент першої заступниці Голови Верховної Ради та нинішньої співголови «Європейської солідарності» Ірини Геращенко від липня 2019 року¹³⁷.

Вузлова точка: 1. Націонал-патріотичне середовище. 2. Сприйняття «Слуги народу» та Володимира Зеленського. 3. Українське активне громадянське суспільство

¹³⁷ Ірина Геращенко, перший заступник голови Верховної Ради України [Електронний ресурс]. – 2019. – Режим доступу до ресурсу: <https://www.ukrinform.ua/rubric-politics/2738103-irina-gerasenko-persij-zastupnik-golovi-verhovnoi-radi-ukraini.html>. – У подальшому проведенні дискурс-аналізу даного джерела, за вимогами методології, будуть використанні цитати з даного джерела.

Моменти дискурсу: 1. Неоднорідне, розпорошене. 2. Однопартійна більшість як у часи Януковича, «партія політичних піонерів, неофітів», половина з них ватники, половина – за ЄС і НАТО, половина – за Радянський Союз, людина недосвідчена, з несформованими поглядами на зовнішню політику, дуже великий ризик. 3. 25%, пасіонарії, люди з активною життєвою позицією, націонал-патріотичні.

Ключові ідентичності: Суспільство, власники телеканалів, Петро Порошенко, ряджені «державники» (патріоти), ми, «всі редутники, «дружини», корпуси, нові обличчя», «люди, які вигулькнули з нікуди, з невідомими біографіями, яких не відомо хто ввів у політику», розпорошення демократичного табору, «кожен, хто три дні побув на якійсь табуретці», «Порошенко і його команда», передача влади, «тисячі людей», Я, хтось, «політичними силами, і виборцями», висновки, «партія політичних піонерів, неофітів», політичний баланс, Однопартійна більшість, політичні сили, якість (виборців), влада.

Транзитивність:

Суспільство завжди має завищені очікування й вимоги; суспільство буде жорстко контролювати кожен крок нової влади; що суспільство не дасть можливості змінити курс;

Власники телеканалів мали свого фаворита, свого кандидата, на цих президентських виборах, це був аж ніяк не Порошенко; відверто протистояли його другому терміну; хизуються цим; сприяли Кучмі підчас виборів на другий термін.

(Президент) Порошенко мав дуже важку каденцію: війна, непроста економічна ситуація, агресивне медіасередовище; Порошенко визнав поразку; Порошенко привітав конкурента

Ряджені (державники) видавали себе за патріотів, але часто працювали проти країни; ряджені виробляли всі ці п'ять років із надуманих

приводів, які влаштовували редути, блокування Грушевського, прориви і надриви;

«всі редутники, «дружини», корпуси, нові обличчя» десь поховалися;

Ми щодня бачимо подих реваншу; ми не чуємо жодної заяви; ми мали президента, кому дякували за його роботу; ми чуємо слова вдячності й розуміння від простих людей; ми бачимо, що останні дні такі цікаві дії відбувалися;

«люди, які вигулькнули з нікуди (...)» були пішаками в гібридній війні.

Розпорошення демократичного табору іде серед проукраїнських партій.

«кожен, хто три дні побув на якійсь табуретці» вважає, що він має створити свою політичну силу, рухатися окремою колоною

Порошенко і його команда сприйняли результати виборів гідно

Передача влади відбулася мирно

Тисячі людей плакали й дякували.

Я їжджу країною, спілкуюся; я бачу ризик уповільнення руху до ЄС і НАТО

Хтось продовжує бути в полоні інформаційної лабуди; хтось щиро підтримує нового президента; є ті, хто соромиться свого вибору.

політичними силами, і виборцями не проведено ретельний аналіз президентської кампанії

Висновки не зроблені – за підсумками парламентської кампанії у ВР може бути створена однопартійна більшість

«Партія політичних піонерів, неофітів» заїде у Верховну Раду, половина з них ватники, половина – за ЄС і НАТО, половина – за Радянський Союз

Політичний баланс завжди існував в Україні

Однопартійна більшість має великі ризики – це й узурпація влади, всездозволеність, політичний нахрап, прийняття рішень без врахування думки великої частини суспільства.

Політичні сили розраховують, що, коли вони сформують однопартійний «наш парламент, наш уряд, нашу прокуратуру»; не враховують активності й сили громадянського суспільства

Якість (виборців) визначає майбутнє

Влада повинна рахуватися з позицією пасіонарної меншості

Модальність: Істинність, виробник тексту не демонструє невпевненості у власних словах.

Номіналізація: «Було кілька історій, коли намагалися розказати, що начебто це українські військові обстрілюють позиції, – теж реакція суспільства була миттєвою»; «обрано людину недосвідчену, з несформованими поглядами на зовнішню політику»; ці дві цитати яскраво демонструють номіналізацію у тексті, як і цитати щодо гібридної війни, адже Ірина Геращенко не вказує на конкретних осіб, не зазначає причин, що є ознакою номіналізації, зняття відповідальності. Також до номіналізації варто додати формулювання: «суспільство завжди має завищені очікування й вимоги», що не вказує конкретні причини, а посилається на абстрактні вимоги.

Інтердискурсивність: патріотичний, політичний

Виробник дискурсу: Ірина Геращенко, «Європейська солідарність», політтехнологи

Міфологема: 1. Порошенка не підтримали «ряжені» патріоти. 2. Нова влада – небезпечна. 3. Причина поразки Петра Порошенка – гібридна війна.

У даному тексті дихотомія друг та ворог фігурує у другій та третій вузлових точках. З другої вузлової точки ми можемо побачити прирівняння частини «Слуги народу» до ватників, що означає прихильників Росії, яка є ворогом. У третій вузловій точці українське громадянське суспільство

прирівнюється до «25%», котрі підтримують Петра Порошенка, їм присвоюються такі моменти як пасіонарії та патріоти, оскільки «25%» це не є інклюзивною групою, адже будується на конкретній дії у минулому, дана група, на думку Ірини Геращенко і складає активне громадянське суспільство, що можна побачити по використанню «пасіонаріїв», відповідно, усі інші, хто не входить у «25%» не належать до активної частини суспільства, не є пасіонаріями та, можливо, не є патріотичними.

Наступною буде розглянуто публікацію Ірини Геращенко від 20 листопада 2021 року, вона була опублікована у її Telegram-каналі та стосувалась теми так званого «Вагнергейту»¹³⁸.

Вузлова точка: Характеристика Володимира Зеленського

Моменти дискурсу: Уклоніст, зрадник, керує країною, «зелена влада»

Ключові ідентичності: Василь Бурба, він (Василь Бурба), «зрадник», «73%», «всі, хто ховався в куцах», я, ми.

Транзитивність:

Василь Бурба свідчить про зраду найвищого керівництва країни; він (Василь Бурба) захищає честь своєї команди; Він (Василь Бурба) говорить, що в його людей стріляли.

Зрадник керує країною.

73% підігравали та закрили очі.

«Всі, хто ховався в куцах» пішли в наглядові ради, радниками, експертами; «всі, хто ховався в куцах» пристосувалися.

Я пишаюся, що наша команда єдина відразу перейшла в опозицію до цієї зеленої влади.

¹³⁸ Telegram-канал «ГЕРАЩЕНКО ІРИНА» [Електронний ресурс] – Режим доступу до ресурсу: <https://t.me/irynagerashchenko/868> – У подальшому проведенні дискурс-аналізу даного джерела, за вимогами методології, будуть використанні цитати з даного джерела.

Ми розуміли все ще в 2019.

Модальність: Істинність. Виробник дискурсу подає інформацію як факт, не допускаючи альтернативної позиції.

Номіналізація: Відсутня.

Інтердискурсивність: Рекламний, політичний.

Виробник дискурсу: Ірина Геращенко, «Європейська солідарність», політтехнологи.

Міфологема: Володимир Зеленський – зрадник.

Основним проявленням використання дихотомії друг та ворог у даному тексті є моменти дискурсу та міфологема, адже у обох з них, Володимир Зеленський та, відповідно, його команда постають як зрадники, посібники Росії, яка є офіційним ворогом. Відповідно, у даній системі Володимир Зеленський артикулюється як зрадник, ворог України та суспільства. Звертаючи увагу на транзитивність, можна помітити тезу: «73% підігравали та закрили очі», що також є проявом дихотомії, адже розкриваючи цю тезу, можна вважати, що усі хто підтримав Володимира Зеленського є мовчазними співучасниками «зради», що також переводить їх у стан ворогів для тої частини населення, яка не входить у «73%», а саме прихильників Петра Порошенка.

Третім буде розглянуто також допис Ірини Геращенко у її Telegram-каналі, загальна тематика допису – «Вагнергейт»¹³⁹.

Вузлова точка: Команда Володимира Зеленського.

Моменти дискурсу: Зрадники та дискредитатори Майдану, «позитивні блогери», «слуги», зрадники, «Укрзалізниця», Кирило Буданов.

¹³⁹ Telegram-канал «ГЕРАЩЕНКО ІРИНА» [Електронний ресурс] – Режим доступу до ресурсу: <https://t.me/irynagerashchenko/873>– У подальшому проведенні дискурс-аналізу даного джерела, за вимогами методології, будуть використанні цитати з даного джерела.

Ключові ідентичності: Кирило Буданов, «Укрзалізниця», «позитивні блогери», «позитивні блогери та слуги», «люди, які ржали з Майдану і які Майдан зрадили», «Зеленський і Єрмак», вони (військові), воїни,

Транзитивність:

Кирило Буданов дав інтерв'ю, котре поширюють; Кирило Буданов взяв участь в пропагандистському шоу на плюсах.

«Укрзалізниця» та «позитивні блогери» поширюють інтерв'ю Кирила Буданова.

«позитивні блогери та слуги» не здатні серйозно сприйматися на фоні Василя Бурби.

«Люди, які ржали з Майдану і які Майдан зрадили», нагадують про 14 рік, дискредитують Василя Бурбу.

«Зеленський і Єрмак» втягли в політику Пана Бурбу; «Зеленський і Єрмак» зрадили; «Зеленський і Єрмак» звільнили наших розвідників; «Зеленський і Єрмак» не нагородили розвідників за блискучу спецоперацію.

Вони (військові) давали присягу українському народу, а не Єрмаку.

Воїни відчувають себе зрадженими за правління Зеленського.

Модальність: Істинність.

Номіналізація: Відсутня

Інтердискурсивність: політичний, націоналістичний.

Виробник дискурсу: Ірина Геращенко, «Європейська солідарність», політтехнологи.

Міфологема: Володимир Зеленський – зрадник.

З даного дискурс-аналізу, можна прослідкувати дихотомію друг/ворог, де ворогом є Володимир Зеленський та його команда. Це можна визначити з міфологеми, у якій закладена зрада Володимиром Зеленським України, також, використання «зрадник» зустрічається у моментах дискурсу.

Наступним буде розглянуте інтерв'ю Володимира Ар'єва від 16 листопада 2020 року¹⁴⁰. Задля аналізу виділена відповідь на одне запитання з усього інтерв'ю, адже саме воно відповідає темі дослідження.

Вузлова точка: «Слуга Народу».

Моменти дискурсу: приховані вороги, «те саме, що ОПЗЖ», проросійська сила, «помічники агресора», ватники.

Ключові ідентичності: Я, «приховані вороги», вони («Слуга Народу»), Медведчук, «трійка інформаційних каналів», вони («трійка інформаційних каналів»).

Транзитивність:

я не займався виборами на півдні, ситуацію знаю зі ЗМІ; я вважаю, що йти на співпрацю зі “слугами” — це те саме, що співпрацювати з ОПЗЖ; я не бачу ніякого сенсу співпрацювати з політиками, чия діяльність веде до втрати країни

«приховані вороги» зображають із себе патріотів; «приховані вороги» діють проти інтересів країни; «приховані вороги» поступово вбивають державу.

Вони (Слуга народу) протистояли б ОПЗЖ, якби хотіли.

Медведчук став депутатом при Зеленському; Медведчук перестав ховатися та встановив повний контроль над трійкою інформаційних каналів; Медведчук немає ніяких перешкод робити те, що він хоче.

«Трійка інформаційних каналів» стали відкрито антиукраїнськими під час влади Володимира Зеленського; вони («трійка інформаційних каналів») намагалися тримати видимість балансу при владі Петра Порошенка.

¹⁴⁰ Володимир Ар'єв: Потрібно зупинити “Велике грабіжництво” і перекинути гроші на медзакупівлі [Електронний ресурс] – Режим доступу до ресурсу: <https://eurosolidarity.org/2020/11/16/volodymyr-aryev-potribno-zupynyty-velyke-grabizhnyctvo-i-perekynuty-groshi-na-medzakupivli/>. – У подальшому проведенні дискурс-аналізу даного джерела, за вимогами методології, будуть використанні цитати з даного джерела.

Модальність: Істинність.

Номіналізація: Відсутня

Інтердискурсивність: політичний, націоналістичний.

Виробник дискурсу: Володимир Ар'єв, «Європейська солідарність», політтехнологи.

Міфологема: «Слуга Народу» – вороги України та союзники Росії.

Загалом, у даному тексті, «Слуга народу» визначається Володимиром Ар'євим як «приховані вороги», що однозначно є використанням дихотомії друг та ворог. Крім того, у даному тексті ставиться дорівнює між «ОПЗЖ», котра є проросійською, а значить ворожою партією, та «Слугою народу». Дихотомію друг та ворог у даному дискурс-аналізі можна прослідкувати через міфологему, моменти дискурсу та транзитивність.

Наступною буде розглянуто статтю Олександра Турчинова, колишнього Секретаря РНБО України, від 12 липня 2021 року на тему ув'язнення генерала Ігоря Павловського¹⁴¹.

Вузлова точка: Влада Володимира Зеленського.

Моменти дискурсу: копія путінського авторитаризму, реінкарнація режиму Януковича, «зелена влада».

Ключові ідентичності: Печерський суд, «всі, хто захищав і здатні захищати країну», військовий (Ігор Павловський), ми.

Транзитивність:

¹⁴¹ Олександр Турчинов: «зелена влада» кидає за ґрати бойового генерала за належне виконання своїх обов'язків [Електронний ресурс] – Режим доступу до ресурсу: <https://eurosolidarity.org/2021/07/12/oleksandr-turchynov-zelena-vlada-kydaye-za-graty-bojovogo-general-a-za-nalezhne-vykonannya-svoyih-obovyazkiv/https://eurosolidarity.org/2021/07/12/oleksandr-turchynov-zelena-vlada-kydaye-za-graty-bojovogo-general-a-za-nalezhne-vykonannya-svoyih-obovyazkiv/>. – У подальшому проведенні дискурс-аналізу даного джерела, за вимогами методології, будуть використанні цитати з даного джерела.

Печерський суд кинув за ґрати бойового генерала Ігоря Павловського за наказом «зеленої влади»; Печерський суд схвалив цинічну суму застави.

«Всі, хто захищав і здатні захищати країну» становлять особисту небезпеку владі Володимира Зеленського.

Військовий (Ігор Павловський) мешкає в орендованій квартирі та не має жодного бізнесу.

Ми стояли на Майдані проти режиму Януковича, реінкарнацією якого є режим Зеленського; ми воюємо з 2014 року проти путінського авторитаризму, а режим Зеленського копіює його.

Модальність: Істинність. Виробник дискурсу, а саме Олександр Турчинов наводить лише власну позицію щодо причин слідства та дій суду, не зазначаючи альтернативні або офіційні варіанти поглядів.

Номіналізація: Відсутня, виробник дискурсу чітко розставляє осіб які діють.

Інтердискурсивність: Політичний, націоналістичний.

Виробник дискурсу: Олександр Турчинов, «Європейська солідарність», політтехнологи.

Міфологема: Володимир Зеленський будує аналогічний путінському авторитарний режим.

У даному тексті, хоч і відбувається звинувачення та порівняння влади Володимира Зеленського з «путінським режимом», дихотомію друг та ворог визначити досить складно, у той же час, можна виокремити одну тезу з транзитивності, а саме: «Ми стояли на Майдані проти режиму Януковича, реінкарнацією якого є режим Зеленського», з даної тези можна виокремити дихотомію друг та ворог, проте вона не є настільки яскраво вираженою як у попередніх проаналізованих текстах.

Підсумовуючи описане вище, можна зазначити, що у висловлюваннях колег Петра Порошенка по «Європейській солідарності»

присутнє використання дихотомії друг та ворог, зокрема через використання таких формулювань як «зрадники», які використані для опису Володимира Зеленського та його команди, що є явним проявом визначення ворога. Утім, використання дихотомії друг/ворог, у якій ворогом є інша частина громадян України можна прослідкувати лише у висловлюваннях Ірини Геращенко, відповідно, дана дихотомія є використовується менше, проте присутня у риториці даної політичної сили. Беручи до уваги такі групи, як рух «25%», можна зробити припущення, що саме такими групами розвивається дихотомія друг та ворог, у якому українське суспільство розділене на дві групи. Дане розділення виходить з визначень, якими, зокрема Ірина Геращенко, наділяє прихильників Петра Порошенка, а саме активними, патріотичними.

Висновки

У першій частині першого розділу було окреслено концепцію дихотомії друг та ворог, котру запропонував німецький дослідник Карл Шмітт у своїй праці «Поняття політичного». Дихотомія друг/ворог є базовою для усього політичного простору, у теорії Шмітта, окресленням «ворога» має займатись держава, яка має певну монополію на визначення друзів та ворогів, проте держава не завжди визначає ворога, що створює умови для його визначення іншими політичними акторами всередині держави. Оскільки теорія дихотомії друг/ворог є базовою для політичного та загалом є проявом політичного, її можна розглядати як складову політичних технологій та базу для політичних маніпуляцій.

У другій частині першого розділу було описано дві основні методології дискурс-аналізу, а саме постструктуралістський підхід Ернеста Лакло та Шанталь Муфф та метод критичного дискурс-аналізу Нормана Ферклоу. Обидва підходи мають важливі елементи для застосування дискурс-аналізу у даній темі, як моменти дискурсу у підході Лакло та Муфф, так і транзитивність та міф у підході Нормана Ферклоу. Задля більш повного аналізу дискурсу у даній роботі було запропоновано об'єднати два підходи з використанням їхніх ключових елементів, а саме: вузлової точки,

моментів дискурсу, ключової ідентичності, транзитивності, інтердискурсивності, модальності, номіналізації та міфу.

У третій частині першого розділу були розглянуті поняття політичних технологій, політичних маніпуляцій, політичного піару та основні підходи до їхнього розуміння та класифікації. Політичні технології – сукупність дій, котрі здійснюються задля ефективного виконання політичних цілей, їхні основні функції це діагностична, директивна та мобілізаційна. Політичні маніпуляції були визначені як комунікативний процес впливу політичного актора на свідомість суспільства, електорату чи певної групи з метою просування вигідних для актора ідей, ідеологій, наративів, тощо. Також у даному розділі було визначено основні методи політичних маніпуляцій, котрі були використані у дослідженні, а саме ярликування, звернення до емоцій, узагальнення, поширення неправди та недостовірної інформації.

У першому підрозділі другого розділу було проаналізовано еволюцію використання дихотомії друг та ворог в Україні, політичні виступи та заяви Петра Порошенка та представників партії «Європейська солідарність». У даній частині було визначено основні методи політичних маніпуляцій, котрі використовувались Петром Порошенком та його командою протягом 2019-2021 років та окреслено основні елементи використання ними дихотомії друг/ворог. Окрім представників «Європейської солідарності», у даному розділі розглядається таке явище як рух «25%», політична група у соціальній мережі Фейсбук, котра складається з прихильників Петра Порошенка та поширює тези, образи на адресу влади Володимира Зеленського та його прихильників, яких ярликують як «ЗЕбіли», «73%», «ЗЕботи», дане явище потребує окремого дослідження щодо використання дихотомії друг/ворог. Щодо зміни використання дихотомії друг та ворог в Україні, можна відзначити що дана концепція видозмінилася в Україні за останні двадцять років, перша її форма будувалась на розділенні на «Західну» та «Східну» Україну, що можна помітити як через аналіз

риторики та лозунгів з 2004 по 2012 роки, так і через результати голосувань. Нинішня форма дихотомії друг та ворог, виявлена у даному дослідженні опирається не на ідеологічні, геополітичні, культурні преференції населення, а на підтримку одного з конкретних кандидатів.

Метою другої частини другого розділу було визначення політичних ботів, їхньої стратегії загалом та їхнього потенційного застосування у використанні дихотомії друг та ворог. Політичні боти – це автоматизовані системи, які створюють та керують профілями у соціальних мережах, імітуючи дії реальних людей. У даному підрозділі було розглянуто їхнє застосування у світі на прикладі виборів у США, Брекзиту, коронавірусу в Іспанії та президентських виборів в Україні. Існує дві основні стратегії використання політичних ботів: перша – створення публікацій та їхнє поширення шляхом ретвітів та збільшення реакцій, даний спосіб найбільш ефективно розповсюджує неправдиві новини та стимулює обговорення навколо необхідної власнику теми. Друга стратегія – коментування та публікації під постами політиків або користувачів з метою публікації фейків, негативу, створення конфлікту та/або поширенню потрібної власнику інформації. Друга стратегія широко використовувалась політиками під час президентських виборів в Україні. Також у даному розділі було виявлено взаємозв'язок між поляризацією суспільства, котра утворюється та розвивається зокрема через використання політичних ботів, та дихотомією друг/ворог. Поляризація суспільства передбачає поділ на два протилежних один одному табори у суспільстві, збільшення агресивності та несприйняття, ізоляції від іншої групи. Подібні наслідки використання дихотомії друг та ворог всередині держави, а не зовні визначає і Карл Шмітт у своїй роботі, відповідно, можна зробити висновок про взаємозв'язок дихотомії друг/ворог та поляризації суспільства, створеною політичними ботами. Отож, політичні боти можуть поширювати фейки, негативну, дискредитуючу інформацію про соціальні групи, це можна побачити у групі

«25%», що сприяє посиленню дихотомії друг та ворог, а, також, дозволяє її розвивати ефективно та менш публічно.

Метою третього розділу було визначення та підтвердження дихотомії друг та ворог у дискурсивному просторі через чітку методологію. У політичних виступах та заявах Петра Порошенка, Ірини Геращенко, Володимира Ар'єва та Олександра Турчинова було виявлено дві форми дихотомії друг та ворог. Перша, котра зустрічається у всіх проаналізованих текстах, визначає ворога як владу Володимира Зеленського та його команду. Це відбувається через використання формулювань «зрадник», «ватник» та інші. Основна база даної дихотомії це визначення Володимира Зеленського як посібника лідерів Росії, звинувачення його у співпраці з РФ, «ОПЗЖ», це базується на загальному визначенні Росії та її керівництва як ворогів України, адже за умови того, що Володимир Зеленський підтримують, «служать» владі Росії, вони є ворогами також. Друга форма дихотомії є більш пов'язаною з поляризацією та є першоджерелом риторики, котра поширюється у групах подібних руху «25%». Дана форма дихотомії у виступах та заявах проаналізованих осіб є більш м'якою, ніж на просторах соціальних мереж. Здебільшого вона базується на антагонізмі та тих якостях, котрі приписуються прихильникам Петра Порошенка, а саме: воїни, волонтери, патріоти, пасіонарії. Також відбувається протиставлення оцих «25%» до «73%», яких зокрема Ірина Геращенко визначає як посібників режиму Зеленського, байдужих, ухилянтів та інше. Важливим є відзначити, що не лише Володимир Зеленський та «ОПЗЖ» визначаються як вороги у даних промовах, також ворогами постають патріотичні та націоналістичні партії, котрі не є частиною «Європейської солідарності», адже у виступах Ірини Геращенко та Петра Порошенка можна знайти міф, що саме їхня партія є єдиною патріотичною, інші ж партії допомагають ворогам України послабити позиції «Європейської солідарності».

Проведене дослідження на тему «Методологія створення дихотомії друг/ворог як метод політичних технологій Петра Порошенка протягом 2019-2021 років» дозволяє стверджувати, що мета роботи, а саме визначити та підтвердити наявність дихотомії друг/ворог у політичних технологіях Петра Порошенка досягнута. Було виокремлено два типи даної дихотомії, котрі описані вище, еволюція її використання в Україні та нові методи її просування, такі як політичні боти. Щодо подальшого розвитку дослідження, то можна виокремити декілька напрямків. Перший напрям полягає у дослідженні такого явища як рух «25%», аналіз наявних дискурсів та залученості ботів у їхнє створення та поширення. Другий напрям полягає у проведенні аналогічного дослідження інших вагомих політичних акторів України, що дозволить визначити наскільки поширеним є використання дихотомії та яка кількість політичних акторів її використовує, адже за Карлом Шміттом, її розвиток всередині суспільства несе великі ризики для держави, від ізоляції до громадянської війни. Третій напрямок подальших досліджень може бути направлений на персоналізацію дихотомії друг та ворог, як це було проаналізовано у даній роботі, адже досить важливим є абстрагування від політичних переконань, ідеологій, мови, культури та перехід до протистояння прихильників різних персоналій.

Список використаної літератури та джерел

Список літератури:

1. 13,500-strong Twitter bot army disappeared shortly after EU referendum, research reveals [Електронний ресурс] // City, University of London. – 2017. – Режим доступу до ресурсу: <https://www.city.ac.uk/news-and-events/news/2017/10/13500-strong-twitter-bot-army-disappeared-shortly-after-eu-referendum-research-reveals>.
2. Бевз Т. А. Випробування електорату популізмом під час президентської виборчої кампанії 2019 р. (на прикладі Сумської області) / Тетяна Анатоліївна Бевз..
3. Вакулич В. ВИБОРЧІ ТЕХНОЛОГІЇ В УКРАЇНІ: ЯК ОШУКУЮТЬ ВИБОРЦЯ / Володимир Вакулич // Humanitarium. – 2018. – Том 40. – Вип. 3. – С. 18-28.
4. Висоцька О.Є. ПРОПАГАНДИСТСЬКІ ТЕХНОЛОГІЇ ЯК ІНСТРУМЕНТИ ЗДІЙСНЕННЯ ІНФОРМАЦІЙНИХ ВІЙН У КОНТЕКСТІ КОМУНІКАТИВНОЇ ПОЛІТИКИ ДЕРЖАВИ / О.Є.

- Висоцька // СУЧАСНА ВІЙНА: ГУМАНІТАРНИЙ АСПЕКТ / Висоцька О.Є. – Харків, 2021. – С. 56-61.
5. Йоргенсен, М. В., Филлипс. Л. Дж. Дискурс-анализ. Теория и метод: Изд-во "Гуманитарный Центр", 2008. - 352 с. – С. 9.
 6. К. А. Молчанов. ОСОБЛИВОСТІ ВИКОРИСТАННЯ ДЕСТРУКТИВНИХ ІМІДЖЕВИХ ПОЛІТИЧНИХ ТЕХНОЛОГІЙ В СУЧАСНІЙ УКРАЇНІ / К. А. Молчанов., 2013.
 7. Кривицька О. ДИХОТОМІЯ «СВІЙ»/ «ЧУЖИЙ» У КОНТЕКСТІ ТЕОРІЙ КОРДОНІВ ТА ПОРУБІЖЖЯ / Олена Кривицька..
 8. Мазьняк Р. О. Політичне маніпулювання: теоретико-методологічний аналіз поняття / Роман Олегович Мазьняк // НАУКОВИЙ ЖУРНАЛ «ПОЛІТИКУС» / Роман Олегович Мазьняк. – Львів, 2021. – С. 48–52.
 9. Медіафорум : аналітика, прогнози, інформаційний менеджмент: зб. наук. праць. – Чернівці : Чернівецький нац. ун-т, 2020. – Том 8. – С. 185-201.
 10. ПИСАРЕНКО Л. М. КОМУНІКАТИВНА ПРОПАГАНДА ТА МАНІПУЛЯЦІЯ В ГАСЛАХ ТА СЛОГАНАХ ПОЛІТИЧНИХ ЛІДЕРІВ / ЛАРИСА МИХАЙЛІВНА ПИСАРЕНКО. – С. 712-715.
 11. Політичні технології в сучасних владних процесах : навчальний посібник / В. Ф. Смолянук, С. С. Бульбенюк, Ю. М. Манелюк та ін. К.: КНЕУ, 2021. 328 с. – С. 187-188. Політичні технології в сучасних владних процесах : навчальний посібник / В. Ф. Смолянук, С. С. Бульбенюк, Ю. М. Манелюк та ін. К.: КНЕУ, 2021. 328 с. – С. 187-188.
 12. Проноза І. І. ПОЛІТИЧНІ PR-ТЕХНОЛОГІЇ ЯК ІНСТРУМЕНТ ФОРМУВАННЯ ПОЛІТИЧНОЇ СВІДОМОСТІ / Проноза І. І. // ПОЛІТИЧНА КУЛЬТУРА ТА ІДЕОЛОГІЯ / Проноза І. І.. – Київ, 2021. – С. 96–101.

- 13.Радіо М. В. БОТИ У СОЦІАЛЬНИХ МЕДІА: РЕАЛІЇ ТА ПЕРСПЕКТИВИ ДЛЯ УКРАЇНСЬКИХ ПЕРЕДВИБОРНИХ КАМПАНІЙ / Радіо М. В., 2022. – С. 94-99.
- 14.Семашко Т. МЕЖІ ДИХОТОМІЇ «СВІЙ» – «ЧУЖИЙ» В АСПЕКТІ ЕТНІЧНОЇ СТЕРЕОТИПІЗАЦІЇ / Тетяна Семашко., 2014.
- 15.Татарин С. БОТИ ЯК ІНСТРУМЕНТ ПОЛІТИЧНОЇ МАНІПУЛЯЦІЇ / Татарин С., 2022. – С. 89-92.
- 16.Шмитт К. Понятие политического / Карл Шмитт. – Вопросы социологии. – 1992. – № 1. –
- 17.Яковлева Н. І. Політтехнологічні аспекти президентських виборів в Україні / Н. І. Яковлева // Вісник Національного технічного університету України "Київський політехнічний інститут". Політологія. Соціологія. Право. - 2018. - № 4. - С. 75-80. - Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/VKPI_soc_2018_4_14.
- 18.Bots brimming on Brexit Party's Twitter account: Report [Електронний ресурс] // Business Standard. – 2019. – Режим доступу до ресурсу: https://www.business-standard.com/article/news-ians/bots-brimming-on-brexit-party-s-twitter-account-report-119052000154_1.html.
- 19.Brandie Nonnecke, Gisela Perez de Acha, Annette Choi, Camille Crittenden, Fernando Ignacio Gutiérrez Cortés, Alejandro Martin Del Campo & Oscar Mario Miranda-Villanueva (2021): Harass, mislead, & polarize: An analysis of Twitter political bots' tactics in targeting the immigration debate before the 2018 U.S. midterm election, Journal of Information Technology & Politics
- 20.Comunicar, n. 71, v. XXX, 2022 | Media Education Research Journal
Comunicar, n. 71, v. XXX, 2022 | Media Education Research Journal:
When negativity is the fuel. Bots and Political Polarization in the COVID-19 debate. [Електронний ресурс] / José-Manuel Robles, Juan-Antonio Guevara, Belén Casas-Mas, Daniel Gómez. – 2022. – Режим доступу до

ресурсу:

<https://www.revistacomunicar.com/ojs/index.php/comunicar/article/view/C71-2022-05>.

21. Gersema E. Election 2020 chatter on Twitter busy with bots and conspiracy theorists [Электронный ресурс] / Emily Gersema // USC. – 2020. – Режим доступа до ресурсу: <https://news.usc.edu/177963/election-2020-twitter-social-media-bots-foreign-interference-usc-study/>.
22. Giancarlo Ruffo, Alfonso Semeraro, Anastasia Giacciano, Paolo Rosso. Studying fake news spreading, polarisation dynamics, and manipulation by bots: A tale of networks and language [Электронный ресурс] / Giancarlo Ruffo, Alfonso Semeraro, Anastasia Giacciano, Paolo Rosso – Режим доступа до ресурсу: <https://www.sciencedirect.com/science/article/pii/S157401372200065X>
23. Laclau, E. New Reflections On The Revolution of Our Time. London: Verso, 1990. С.34
24. M. D. Conover, J. Ratkiewicz, M. Francisco, B. Gonçalves, A. Flammini, F. Menczer. Political Polarization on Twitter / M. D. Conover, J. Ratkiewicz, M. Francisco, B. Gonçalves, A. Flammini, F. Menczer
25. Marianne Jorgensen. Discourse Analysis as Theory and Method / Marianne Jorgensen, Louise J. Phillips. – London: SAGE Publications, 2002. – С. 25.
26. Norman Fairclough. A dialectical-relational approach to critical discourse analysis in social research / Norman Fairclough // Methods of Critical Discourse Studies, 3rd edition / Norman Fairclough., 2015. – С. 86–109.
27. Social bots distort the 2016 U.S. Presidential election online discussion [Электронный ресурс] // University of Southern California. – 2016. – Режим доступа до ресурсу: <https://firstmonday.org/ojs/index.php/fm/article/view/7090>.

28. The Brexit Botnet and User-Generated Hyperpartisan News [Електронний ресурс] // SAGE Journals. – 2017. – Режим доступу до ресурсу: <http://journals.sagepub.com/doi/10.1177/0894439317734157>.
29. Wojtasik, Waldemar. Electoral manipulations. Roczniki Nauk Społecznych. – 2015. – С. 25-39.

Список джерел:

1. Артур Гор. Рух "25%": надута сила або реальна підтримка Порошенка [Електронний ресурс] / Артур Гор – Режим доступу до ресурсу: <https://apostrophe.ua/ua/article/politics/2019-04-30/dvijenie-25-nadutaya-sila-ili-realnaya-podderjka-poroshenko/25499>.
2. В Україні ліквідували «мільйонну ботоферму»: що це за боти і до чого тут Порошенко? [Електронний ресурс] – Режим доступу до ресурсу: <https://www.radiosvoboda.org/a/botoferma-sbu-poroshenko/31972104.html>.
3. Володимир Ар'єв: Потрібно зупинити “Велике грабіжництво” і перекинути гроші на медзакупівлі [Електронний ресурс] – Режим доступу до ресурсу: <https://eurosolidarity.org/2020/11/16/volodymyr-aryev-potribno-zupynyty-velyke-grabizhnyctvo-i-perekynuty-groshi-na-medzakupivli/>.
4. Володимир В'ятрович: Зеленський через закон про деолігархізацію намагається взяти під контроль ЗМІ [Електронний ресурс]. – 2021. – Режим доступу до ресурсу: <https://eurosolidarity.org/2021/06/15/volodymyr-vyatrovych-zelenskyj-cherez-zakon-pro-deoligarhizacziyu-namagayetsya-vzyaty-pid-kontrol-zmi/>.

5. Група у Facebook «25%» [Електронний ресурс] – Режим доступу до ресурсу:
<https://www.facebook.com/groups/2353020041428925/?ref=share>.
6. Ірина Геращенко, перший заступник голови Верховної Ради України [Електронний ресурс]. – 2019. – Режим доступу до ресурсу:
<https://www.ukrinform.ua/rubric-politics/2738103-irina-gerasenko-persij-zastupnik-golovi-verhovnoi-radi-ukraini.html>.
7. Ірина Фріз: поява плану «12 кроків», таємна зустріч в Омані і намагання не допустити Порошенка в Мюнхен – це все елементи путінського сценарію [Електронний ресурс]. – 2020. – Режим доступу до ресурсу: <https://eurosolidarity.org/2020/02/15/iryna-friz-poyava-planu-12-kroktiv-tayem/>.
8. Малинка В. Ботолубов. Як розпізнати порохоботів, юлеботів і ЗЕботів [Електронний ресурс] / Володимир Малинка – Режим доступу до ресурсу:
<https://ms.detector.media/sotsmerezhi/post/22669/2019-03-27-botolyubov-yak-rozpiznaty-porokhobotiv-yulebotiv-i-zebotiv/>.
9. Олександр Турчинов: «зелена влада» кидає за ґрати бойового генерала за належне виконання своїх обов'язків [Електронний ресурс] – Режим доступу до ресурсу:
<https://eurosolidarity.org/2021/07/12/oleksandr-turchynov-zelena-vlada-kydaye-za-graty-bojovogo-general-a-za-nalezhne-vykonannya-svoyih-obovyazkiv/>
<https://eurosolidarity.org/2021/07/12/oleksandr-turchynov-zelena-vlada-kydaye-za-graty-bojovogo-general-a-za-nalezhne-vykonannya-svoyih-obovyazkiv/>
10. Петренко Р. В Україні ліквідували мільйонну ботоферму "Євросолідарності" – джерело [Електронний ресурс] / Р. Петренко, В. Романенко – Режим доступу до ресурсу:
<https://www.pravda.com.ua/news/2022/08/2/7361495/>.

11. Президентські та парламентські рейтинги: лютий 2022 року [Електронний ресурс]. – 2022. – Режим доступу до ресурсу: <https://uifuture.org/publications/prezydentski-ta-parlamentski-rejtyngy-lyutyj-2022-roku/>.
12. Промова Петра Порошенка на Європейській площі [Електронний ресурс] – Режим доступу до ресурсу: <https://eurosolidarity.org/2020/08/24/promova-petra-poroshenka-na-yevropejskij-ploshhi/>.
13. Промова Петра Порошенка: ми – команда державників, для нас інтереси України понад усе [Електронний ресурс] – Режим доступу до ресурсу: <https://eurosolidarity.org/2019/07/21/promova-petra-poroshenka-my-komanda-de/>.
14. Служба безпеки України [Електронний ресурс] – Режим доступу до ресурсу: <https://www.facebook.com/SecurSerUkraine/videos/4736138536485552/>.
15. Report: 23 June 2016 referendum on the UK’s membership of the European Union [Електронний ресурс] – Режим доступу до ресурсу: <https://www.electoralcommission.org.uk/who-we-are-and-what-we-do/elections-and-referendums/past-elections-and-referendums/eu-referendum/report-23-june-2016-referendum-uks-membership-european-union>.
16. Telegram-канал «ГЕРАЦЕНКО ІРИНА» [Електронний ресурс] – Режим доступу до ресурсу: <https://t.me/irynagerashchenko/38>
17. Telegram-канал «ГЕРАЦЕНКО ІРИНА» [Електронний ресурс] – Режим доступу до ресурсу: <https://t.me/irynagerashchenko/40>
18. Telegram-канал «ГЕРАЦЕНКО ІРИНА» [Електронний ресурс] – Режим доступу до ресурсу: <https://t.me/irynagerashchenko/868>
19. Telegram-канал «ГЕРАЦЕНКО ІРИНА» [Електронний ресурс] – Режим доступу до ресурсу: <https://t.me/irynagerashchenko/757>

20. Telegram-канал «ГЕРАЩЕНКО ІРИНА» [Електронний ресурс] –
Режим доступу до ресурсу: <https://t.me/irynagerashchenko/873>
21. Telegram-канал «ГОНЧАРЕНКО» [Електронний ресурс] / Олексій
Гончаренко – Режим доступу до ресурсу:
<https://t.me/oleksiiahoncharenko/52>.

Додатки

Додаток А.

Промова Петра Порошенка на Європейській площі.

День Незалежності – це неначе Різдво і Воскресіння одночасно. 29 років тому на уламках імперії з'явилася самостійна Україна. І це День народження нової країни. Але ж постала вона не на порожньому місці, а в продовження нашої тисячолітньої державницької традиції, яку ми з вами відновили.

Після майже трьохсот п'ятдесяти років російського панування в Москві були точно впевнені, ніби Україна навіки розчинилася в неосяжних просторах імперії. А вона відродилася. І хіба це не є наше справжнє воскресіння як великого європейського народу, як великої європейської нації?

Вітаю вас, дорогі українці, з цим великим святом!

Своєю волею, своєю Незалежністю ми з вами не поступимось ніколи. Добре сказано у святковому зверненні групи Першого грудня: «Україна дихає свободою. Це її кисень».

Святкування річниці Незалежності – це вшанування всіх героїв, які століттями працювали і боролися заради того, щоб цей день настав. Святкування цього дня – це демонстрація сили і звитяги нинішнього покоління українців. На жаль, не всі це розуміють.

Тому насамперед давайте привітаємо ветеранів війни за Незалежність, які захищали країну від російської агресії і які тут сьогодні серед нас. Ми з вами

маємо високу честь стояти поруч з ними. Ми вклоняємося усім, хто і зараз в цей час на Сході України боронить нашу землю і наш український народ. Прошу вшанувати пам'ять героїв, які віддали свої життя за Україну, за її волю, за честь, за славу, за народ. В тому числі і сорока восьми воїнів, полеглих з початку цього 2020 року.

Для вшанування їх пам'яті оголошую хвилину мовчання.

Дякую.

Дорогі співвітчизники!

В 1991 році Україна успадкувала військове угруповання складом близько восьмиста тисяч осіб. І з 1991 по 2014 рік влада тільки й робила, що звільняла особовий склад, скорочувала кількість зброї, розбазарювала і розпродавала майно. Тодішнє керівництво зреклося ядерної зброї в обмін на пустопорожній Будапештський меморандум. Дозволили тодішньому командуванню зірвати присягу Чорноморського флоту Україні, а потім погодилися на його базування в українському Севастополі. За 23 роки вони залишили армію голою, босою й голодною.

І ті, хто є на цьому майдані, точно знають це. Бо в 14 році вони на власні очі дивилися, в якому стані ми отримали Збройні сили.

Тому справжнє державне будівництво в 2014 році ми з вами, воїни, добровольці, небайдужі розпочали із створення нової української армії. Я дякую волонтерам, добровольцям, кожному, хто перераховував на армію, нашим міжнародним партнерам – усі разом ми це завдання з честю виконали. Стали незалежними від Росії у військово-оборонному сенсі.

За п'ять років інтенсивної розбудови держави країна повернула собі історичну пам'ять.... Згадала і нарешті вшанувала своїх героїв. Зробила вирішальні і безповоротні кроки до відродження і захисту української нашої рідної співучої мови, нашого культурно-гуманітарного простору. Проривом у здобутті духовної незалежності став Томос про автокефалію для Православної Церкви України.

Томос, який Україні і українцям надав Вселенський Патріарх Варфоломей і Синод Вселенського Патріархату. І зараз рухається по всій планеті процес визнання нашої Церкви православними церквами. Експерти назвали це справжньою геополітичною катастрофою для Росії.

Елементом гібридної війни Росії проти України був безпрецедентний економічний тиск і блокада. Москва закрила свої ринки, а тоді йшло більше третини усього українського експорту. Росія перекрила нам транзит до третіх країн. Кремль хотів удушити нас економічно. Путін робив це для того, щоб спровокував в Україні глибоку соціально-економічну кризу. Але ми не здалися, ми не дали Кремлю такого подарунку. Ми вистояли.

І допомогла нам в цьому Угода про асоціацію. Про яку я оголосив на цьому місці і яку підписав уже в перший місяць свого президенства. Угода про асоціацію дозволила буквально за кілька років повністю переорієнтуватися

на ринок Євросоюзу і відновити економічне зростання. Ми стали економічно та головне – енергетично незалежними від Росії.

Весною минулого року наша команда передала новобраній на той момент владі економіку з квартальним зростанням майже у чотири з половиною відсотки. Це вдалося завдяки нашій спільній роботі, чіткому євроінтеграційному курсу. Європейська і євроатлантична інтеграція, прагнення українського народу і української держави вступити до Євросоюзу та НАТО – це наріжні камені нашого державного будівництва. Ми не випадково з вами сьогодні зібралися саме на Європейській площі. Саме на цю площу люди приходили в 2013 році з вимогою до влади підписати Угоду про асоціацію.

На цьому місці 11 червня 2017 року ми з вами проголосили здобуття безвізу. На цьому місці, на цій Європейській площі ми з вами відсвяткуємо вступ України до Європейського Союзу. Хоча я реаліст, і хочу сказати, що станеться це не при цій владі.

Біля цієї площі, у ста метрах тут, на Грушевського 22 січня 2014 року віддав своє життя за європейську Україну білорус Михайло Жизневський. Як Президент мав високу честь присвоїти посмертно Михайлові звання Герой України.

Акт про проголошення Незалежності України Верховна Рада ухвалила 24 серпня. А 25 серпня білоруський парламент проголосив державну незалежність Білорусі. І зараз у ці дні вона під величезною загрозою. Стратегічна мета Росії – аншлюс Білорусі. Путін хоче поглинути її, як Гітлер колись поглинув Австрію. Натомість ми, українці, Євросоюз і головне сам білоруський народ потребує незалежної білоруської держави. Ми з вами, мільйони українців сьогодні тримаємо кулаки за те, щоби демократія в Білорусі перемогла. Щоби білоруський народ і тільки він обрав собі владу на вільних і чесних виборах. Щоби в Білорусі не пролилася кров. І щоби її землю не топтала російська солдатня. Ми з вами з Європейської площі Києва висловлюємо європейську солідарність з білоруським народом.

Живе Беларусь!

Дорогі однодумці!

Серце сповнюється радістю, коли бачиш це велелюдне море. Коли десятки й десятки тисяч людей, яких Зеленський сьогодні попросив не плутатися у нього під ногами, пішли не на офіційне шапіто, а на велелюдний марш справжніх захисників Вітчизни.

Тут зібралися небайдужі люди. Ті люди, які в 2014-19 роках не давали концерти, не в диванній сотні служили, а ті, хто зі зброєю в руках захищав країну і закладав фундамент державності. Сюди прийшли ті, хто вже півтора роки пильнує, щоб цей державницький фундамент не міг бути зруйнований, як би не старалися. І знаєте, настав час визнати, що

фундамент виявився доволі міцним і стійким. Але, друзі мої, це не дає підстав розслаблятися!

Більше року тому люди трохи збилися з дороги. Зеленуваті болотні вогні люди помилково сприйняли за зірку-дороговказ. А болотяне трясовиння іноді небезпечніше за ворожі кулі.

Кожен з тут присутніх, кожен, хто нас чує – нехай запитає сам себе. Чи стала за останні 16 місяців наша держава сильнішою? Чи сильнішими зброєю стали бійці, які стримують російську навалу на Сході? Чи задоволені вони відведенням з позицій, за які заплачено кров'ю побратимів? Чи вірять вони, що агресора можна подолати, просто переставши стріляти? Чи впевненіше себе почуває українська дипломатія? Адже все частіше про Україну у світі говорять без України. Чого не було за наших часів. Чи сильнішою стала економіка?

16 місяців тому вірус некомпетентності, вірус дилетантства, вірус безвідповідальності вразив Україну. Ми з вами не тішили себе ілюзіями, але десь в глибині душі, в тривозі за майбутнє країни, все ж таки припускали, що з часом вони якось засвоять найпростіші уроки, ази державного управління. Може, папуга навчитися говорити, може, ведмідь навчитися їздити на мотоциклі? На жаль, влада нічому не навчилася. Експеримент з новими обличчями – провалився.

Але ж, друзі мої, з Незалежністю не жартують. Президент – це не роль, а важкий хрест і відповідальна робота. Управління країною – не вечір гумору. Влада інтелектуально та організаційно нездатна вирішувати ті проблеми, які стоять перед країною. Ми ж з вами робимо все від нас залежне, щоб мінімізувати шкоду, якої «дилетантура комедіантів» завдає Україні.

Якщо не відбулося найгіршого, то лише завдяки активній вашій позиції – ветеранів, волонтерів, небайдужих, активної частини українського суспільства, політиків-державників. Минулого року «червоні лінії», накреслені десятками тисяч українських патріотів, застерегли владу від капітуляції. В парламенті «Європейська Солідарність» за підтримки громадянського суспільства змогла торпедувати безліч безглузвих ініціатив монобільшості.

«Європейська Солідарність» – це українська опозиційна сила, здатна захищати громадян України від влади дилетантів, уособленої командою Зеленського. Рівно як і від реваншистів п'ятої колони, згуртованих в ОПЗЖ. Опозиційна платформа – це теж опозиція, але не українська. Це російська опозиція до української державності, це російська опозиція до самого факту існування України як соборної, незалежної європейської держави! Націленість цієї п'ятої колони на завоювання місцевих Рад в південних та східних областях створює додаткову загрозу територіальній цілісності країни.

Влада ж – це невігласи і корупціонери, патологічно нездатні керувати країною. Вони розвалили управління державою, і несуть таку ж загрозу

розвалу для місцевого самоврядування. В Україні настане повний колапс, якщо не підстрахуватися професіоналами і патріотами, які мають об'єднатися навколо нашої команди. Очевидно, що досвідчені управлінці на місцях мають мінімізувати ту шкоду, яку завдають дилетанти із зеленої команди.

Місцеві вибори, які пройдуть одночасно по всій країні, є вагомою політичною подією. Від результату цієї загальнонаціональної кампанії залежить не лише справність міської каналізації чи якість сільської дороги, але й доля країни в цілому, заборона її федералізації. Місцеві вибори мають стати потужним корабельним ревуном, сигналом, який дасть зрозуміти слугам, що «триумфальное шествие зеленой власти» завершилося. Зелень падає восени – ми знаємо це точно.

Але дуже важливо усвідомити – щоб запобігти поступовому і часом малопомітному для широкого загалу сповзанню України назад у сферу російського впливу, потрібні єдність та координація зусиль державницьких політичних сил. Так як сьогодні це відбулося під час нашого з вами параду ветеранів.

Ми раді, що ця наша ініціатива, – чомусь в штики зустрінута окремими політиканами, – знаходить широку підтримку і розуміння у суспільстві.

Дорогі українці!

Вже за рік нашої з вами фантастичній незалежній Україні виповниться тридцять років. Це – вік певної зрілості, вік усвідомлення власних можливостей і потенціалу, власної мети, і, безумовно, аналіз власних помилок. Країна вчиться ще краще розуміти різницю між правдою та кремлівськими фейками і брехнею, між відповідальною політикою та популізмом. Українське суспільство вже краще бачить ціну солодким, але нереалістичним обіцянкам. А усвідомлення прорахунку, під впливом фейків та емоцій зробленого в 2019 році, стане ефективним щепленням для України на майбутнє.

Україна – сильна. Вона має достатній запас міцності, щоби вистояти супроти ворогів, як ми з вами це продемонстрували в 14 році. І щоб придбати імунітет, який захистить від випадкових людей, яких іронія долі підняла до вершин влади.

Ми твердо наголошуємо – Україна буде європейською державою, членом Євросоюзу та НАТО. Цю стратегію підтримує переважна більшість українців. А ще є активна пасіонарна меншість, яка не просто підтримує, а яка здатна примусити будь-яку владу рухатися саме в цьому геополітичному напрямку. Без жодних викрутасів, без жодних «какая різниця».

І раз вже знову згадав про армію, скажу і про парад. Я розумію, що біля вагону Сердючки йому комфортніше, ніж біля танку. Там йому не так лячно. Ви зрозуміли, про кого я? Він не розуміє значення параду ні для самих військових, ні для справжніх українців, ні для нашого суспільства.

Бо сильні ми не тільки бронєю, але й нашим потужним духом перемоги, який ми демонстрували у будемо продовжувати демонструвати. Досить боятися армії! Досить приховано зневажати її! Досить ухилятися від виконання обов'язків Верховного Головнокомандувача!

«Усех бамбіть» не треба. Але наступного року у день тридцятої річниці Незалежності має бути великий військовий парад. З технікою, з авіацією, з найкращими в світі воїнами, з ветеранами, з добровольцями.

Не зробить влада сама – ми придумаємо, як її примусити. Бо дехто в армії не служив, а в армії кажуть: «Не можеш – навчимо, не хочеш – заставимо».

Попри наміри зовнішніх ворогів, попри слабкодухість внутрішніх зрадників з п'ятої колони, попри кричуще невігластво та безпросвітний дилетантизм теперішньої влади я хочу вас запевнив ти – все у нас точно буде добре!

Слава Україні!

Додаток В.

Промова Петра Порошенка: ми – команда державників, для нас інтереси

України понад усе

Дорогі українці!

Піврічний виборчий марафон в Україні нарешті завершився. Дякую всім і кожному, хто сьогодні віддав голос за «Європейську Солідарність». Ми зробимо все, щоб виправдати довіру, яку ви надали нашій команді. Це було нелегко для нас і для вас.

Ми були головною мішенню на цих виборах. На нас було націлене вістря російської пропаганди. На нас концентрувала увагу «п'ята колона». Проти нас за допомогою силових структур та колишніх топ-чиновників з адміністрації Януковича постійно влаштовувалися провокації. А влада при цьому крізь пальці дивилася на активність «п'ятої колони».

На превеликий жаль, нас, а не «Опозиційну платформу», атакували і деякі партії проєвропейського, патріотичного спрямування.

Така лінія явно не сподобалася виборцям. Ці партії, як бачимо з результатів усіх егізит-полів, не долають п'ятивідсотковий бар'єр і не потрапляють до Ради. Шкода. Тому що вони розпорошили від 10 до 15% голосів, які перерозподіляться на користь більших партій – в тому числі і проросійських. До виборів вони не почули нашого заклику до об'єднання. Ми тепер повинні і готові представляти у новій Раді інтереси їхніх виборців. Ми точно будемо робити все для того, щоб виправдати вашу довіру.

Отже, українці, – судячи за результатом егізит-полів – вирішили, що проєвропейська, українська, бійцівська команда, наш парламентський загін спецпризначення – потрібен у Верховній Раді. Особисто у мене не було в

цьому жодних сумнівів. Дякую, дорогі співгромадяни, ще раз дякую всім, хто підтримав нашу команду і дякую команді за потужну роботу.

Нам з вами боротися за Україну. Нам з вами зупиняти російський реванш. Нам з вами – спільно забезпечувати незворотність курсу України в Євросоюз і НАТО. Наші рішучі дії по звільненню Криму. Наші рішучі дії по звільненню Донбасу. Це – стратегічні завдання.

Стратегічне завдання – не допустити до реальної влади «Опозиційну платформу». Цих путінських маріонеток не повинно бути ані в Уряді, ані в коаліції, ані в керівництві парламенту. Щоб вони зсередини уряду не виконували поставлені Путіним і Москвою завдання.

Вони мають залишитися на маргінесі політичного життя і під щільною увагою спецслужб.

Ми очікуємо, що вже до ранку всі, хто проходить до Ради, відмежуються від платформи Бойка-Медведчука і засвідчать свою позицію щодо неприйнятності співпраці з «п'ятою колоною», – так як це зробила ЄС зараз і як ми це робили під час виборчої кампанії.

Ми, «Європейська Солідарність», маємо всі якості, щоб не дати втягнути Україну в реалізацію московських сценаріїв, яким ми успішно давали відсіч протягом п'яти років.

Своїм головним партнером ми вважаємо найбільш ідейно близьку до нас партію «Голос», якщо офіційні результати ЦВК підтвердять дані егзит-полів. Пропоную негайно стишити емоції виборчої кампанії, об'єднатися насамперед на європейській та євроатлантичній платформі.

Під час кампанії я неодноразово наголошував на тому, що ми йдемо до Верховної Ради України не за посадами. Ми йдемо відстоювати стратегію, цінності і принципи. Так, як ми боронили державу протягом 5 років, поки хтось займався іншими справами.

Поза формальним розподілом на владу та опозицію, ми готові до стратегічної та ситуативної співпраці з усіма, хто підтримуватиме курс на вступ до ЄС та НАТО.

Ще раз наголошую: ми – команда державників. І принцип «чим гірше, тим краще» – це точно не про нас.

Ми завжди будемо говорити одним голосом на міжнародній арені, відстоюючи наші національні інтереси. Для нас інтереси України є понад усе.

Я використаю весь досвід, знання та зв'язки, здобуті за останні роки, а також спрямую зусилля на посилення нашої міжнародної коаліції. Коаліції, яка була створена нашою командою разом з нашими партнерами. І ми не дозволимо Путіну і його «п'ятій колоні», дилетантам або популістам цю коаліцію зламати.

Я допомагатиму з підтримкою союзників, разом ми будемо протистояти російській агресії.

Ми продовжимо ефективну дипломатію в українських національних інтересах і не дамо винести Україну за дужки світових процесів, зробити її розмінною монетою у чужих іграх. Ще раз хочу наголосити про принцип “нічого про Україну без України” . Він залишається пріоритетним на порядку денному.

Пріоритетною для нас є і реалізація положень Конституції, що визначають найпершим завданням влади роботу над вступом до ЄС і НАТО. Ці зміни до Конституції зробила наша команда. Впевнений, що ця робота буде сприяти зміцненню нашої державності.

Ми знаємо, що саме на цьому шляху до Європейського Союзу слід шукати розв’язання проблем бідності, тарифів. Саме на шляху до НАТО нам треба шукати припинення агресії на Донбасі і повернення Криму в Україну – а України в Крим.

Ми знаємо, що до Верховної Ради обрано чимало депутатів різних фракцій, які так само як і ми бачать шлях України в ЄС. Коли пил від перегонів спаде, вони зможуть побачити нашу руку, яку наша команда подає для партнерства. Знаю, що у нас багато можливостей для консолідації навколо законів, потрібних економіці, соціальній сфері, освіті, охороні здоров’я. Законів, необхідних для державотворення. І законів для побудови інвестиційного клімату. Ми йдемо до Верховної Ради реалізовувати цю програму і готові шукати союзників.

Я пишаюсь нашою командою. Вона добре попрацювала під час кампанії і ще краще працюватиме у Верховній Раді України. Бо ви обираєте не лише тих, хто буде вас представляти в Раді, але й тих, хто буде за вас боротися. Ми вміємо це робити – і будувати, і боротися, і захищати. Ми – команда “Європейської Солідарності”, яка повністю віддана Україні.

Просто і легко не буде. У 2014 році легко теж не було. Але ми вистояли тоді, більше того – ми зробили значні кроки вперед у багатьох сферах. Хочу вас запевнити – ми точно вистоїмо й зараз. Ніхто нашу команду не зламає. Ми обов’язково доведемо до кінця справу побудови вільної, незалежної, сучасної і заможної європейської Української держави, яка стане членом НАТО та Європейського Союзу.

Час розкидати каміння минув. Настав час збирати каміння і продовжити будувати. Будувати гідне європейське майбутнє вільної, великої Української держави. Саме за це проголосували виборці. Саме для цього «Європейська Солідарність» прийшла до Верховної Ради і виконає свій обов’язок.

Україна переможе!

Слава Україні!

Додаток С.

Олександр Турчинов: «зелена влада» кидає за ґрати бойового генерала за належне виконання своїх обов'язків.

Печерський суд на замовлення «зеленої влади» кинув за ґрати бойового генерала, організатора оборони Маріуполя в серпні-вересні 2014 року генерала Ігоря Павловського.

Його звинувачують в професійному виконанні службових обов'язків, а саме: в розробці та виготовленні нового озброєння для української армії.

Безпрецедентні замовні справи і неправосудні рішення – це системна робота зеленої команди, для якої всі, хто захищав і здатні захищати країну, становлять особисту небезпеку. Не випадково, це відбувається напередодні підготовки Офісом президента зустрічі з Путіним.

Найбільшим цинізмом є сума застави, яку схвалив Печерський суд на прохання замовного слідства – 476 млн грн. Це застава, яку має сплатити військовий, що мешкає в орендованій квартирі та не має жодного бізнесу.

Застава, яка просто неспівставна із заставами для звинувачуваних у державній зраді або у корупційних злочинах. Вона потрібна, щоб не було шансів вирвати із в'язниці Павловського, Шандру та інших фігурантів замовних справ, які фактично стали заручниками, та з яких хочуть вибити покази на політичних ворогів чинного режиму.

Все це є реінкарнацією режиму Януковича, проти якого ми стояли на Майдані. Все це – незграбне копіювання путінського авторитаризму, проти якого ми воюємо з 2014 року.

Додаток Д.

Telegram-канал «ГЕРАЦЕНКО ІРИНА»

Генерал Василь Бурба в прямому ефірі свідчить про зраду найвищого керівництва країни.

Він захищає честь своєї команди. Від , прости Господи, Верховного Головнокомандуючого.

Він говорить, що в його людей СТРІЛЯЛИ. Їх всіх звільнили! З лав ЗСУ!

Це шок.

Уклоніст.

Зрадник.

Керує країною.

73% і всі, хто цьому підігравали, хто ховався в куцах , а зараз пішли в наглядові ради, радниками, експертами, пристосувалися, закрили очі - ну як вам?

Не відчуваєте себе співучасниками?

Європейська Солідарність, я пишаюся, що наша команда ЄДИНА відразу перейшла в опозицію до цієї зеленої влади.

Ми розуміли все ще в 2019

Додаток Е.

Telegram-канал «ГЕРАЦЕНКО ІРИНА»

Керівник розвідки Кирило Буданов дав інтерв'ю, яке зараз посилено розганяють Укрзалізниця і інші позитивні блогери.

Днями пан Буданов взяв участь в пропагандистському шоу на плюсах, разом з Укрзалізницею, до речі.

Пул і сценарій цього шоу затверджують на Банковій, тому там немає що робити всім, хто проти легалізації цього агітпропу.

Немає сумніву в агресивних намірах Росії.

Але ключовий меседж цього інтерв'ю інший- будь які протести, які можуть відбутися в Україні на фоні вагнергейту, енергетичної, економічної, соціальної кризи- будуть інспіровані Москвою.

Розумію, що навіть технологи Банкової бачать: позитивні блогери та слуги не здатні серйозно сприйматися на фоні Василя Бурби.

Особливо якщо їх поставити поряд.

Тому проти пана Бурби розв'язана брудна кампанія дискредитації. Люди, які ржали з Майдану і які Майдан зрадили, щось там нагадують про 14 рік.

Мені прикро, що розвідника , пана Буданова втягують в політику. Пана Бурбу втягли в політику Зеленський і Єрмак, які зрадили і звільнили наших розвідників, замість нагородити за блискучу спецоперацію.

Важливо, аби наші військові пам'ятали, що вони давали присягу українському народу, а не Єрмаку.

А інтерв'ю почитайте.

І на фоні цих загроз суспільству дуже важливо знати- чи ж в країні Верховний Головнокомандуючий , бо за часів Зеленського не звільнено жодного метру української землі.

Що відбувається з ДОЗ, бо за часів Зеленського не випущено жодної одиниці військової техніки.

І яка мотивація в наших воїнів, які за часів Зеленського відчують себе зрадженими.

Ірина Геращенко, перший заступник голови Верховної Ради України.

«...»

- Ірино, хотілося б разом із вами відрефлексувати останні політичні події. Чи означають результати президентських виборів провал націонал-патріотичної парадигми?

- В Україні традиційно не люблять владу і до президента суспільство завжди має завищені очікування й вимоги. Тільки одному поки що президенту Леоніду Кучмі вдалося переобратися на другий термін. Але у його випадку було повне інформаційне сприяння власників телеканалів.

Президент Порошенко мав дуже важку каденцію: війна, непроста економічна ситуація, агресивне медіасередовище. Тому що всі власники телеканалів по суті мали свого фаворита, свого кандидата, на цих президентських виборах, це був аж ніяк не Порошенко, й вони відверто протистояли його другому терміну, й сьогодні цим хизуються. Це були вибори в умовах гібридної війни.

Якщо ж говорити про націонал-патріотичне середовище, то хотілося б, щоб цей прошарок був товщим. Але це питання часу. Патріотичне середовище дійсно неоднорідне. Є справжні, державники, є ряджені, які активно видавали себе за патріотів, але часто працювали проти країни. Що ці ряджені виробляли всі ці п'ять років із надуманих приводів, які влаштовували редути, блокування Грушевського, прориви і надриви! А сьогодні, коли ми щодня бачимо подих реваншу, ми не чуємо жодної заяви – десь поховалися всі редутники, «дружини», корпуси, нові обличчя.

Це вчергове свідчить, що люди, які вигулькнули з нікуди, з невідомими біографіями, яких не відомо хто ввів у політику, не відомо як вони фінансувалися, використовувалися з однією метою – бути пішаками в гібридній війні.

Щодо націонал-патріотичних сил, то нам треба сьогодні гуртуватися. Мене хвилює не так сам відсоток підтримки проукраїнських партій, а те, що знову й знову іде розпорошення демократичного табору і кожен, хто три дні побув на якійсь табуретці, вже вважає, що він має створити свою політичну силу, рухатися окремою колоною, й це розпорошення є небезпечним.

«...»

- Мені здається, що оці 25% якимось надто болісно, навіть драматично сприйняли поразку Петра Порошенка. Він закінчив контракт, живий-здоровий, на свободі – нічого страшного не сталося. Чи виборці та політики «Європейської солідарності» не перегнули палицю, отак все сприймаючи?

– Поразки завжди переживаються непросто. Але якщо говорити про Петра Порошенка і його команду, то він і ми гідно сприйняли результати виборів. Відбулася мирна передача влади, Порошенко через кілька хвилин після екзит-полів визнав поразку і привітав конкурента. Й ми вперше мали президента, кому дякували за його роботу, аплодували, зібралися тисячі людей – і вони плакали й дякували. У нас завжди прийнято, що людина іде зі своєї посади – і тільки каміння в бік летить, воно продовжує зараз летіти від його політичних опонентів, які ніяк не заспокоюються, але від простих людей ми чуємо слова вдячності й розуміння, скільки було зроблено.

А якщо говорити про болісні поразки, то згадайте поразку Юлії Тимошенко, суди якісь були безкінечні й т.д. Навпаки, мені зараз здається, що це було дуже гідно. Що стосується настроїв суспільства, то настрої різні. Я багато їжджу країною, багато спілкуюся. Хтось продовжує бути в полоні інформаційної лабуди, хтось щиро підтримує нового президента, і навпаки – вже є ті, хто соромиться свого вибору. Усвідомивши, що президентом обрано людину недосвідчену, з несформованими поглядами на зовнішню політику. Й правда – в тому, що і політичними силами, і виборцями ще не проведено ретельний аналіз президентської кампанії, висновки не зроблені й зараз – за підсумками парламентської кампанії у ВР може бути створена однопартійна більшість. Заїде партія політичних піонерів, неофітів, які познайомляться одне з одним у парламенті, половина з них ватники, половина – за ЄС і НАТО, половина – за Радянський Союз. Яка буде сформована команда урядова, яка буде більшість у парламенті – це все велике питання.

В Україні завжди існував політичний баланс і кількопартійна коаліція, де могли стримувати певні ризики, де були противаги. Однопартійна більшість, яка фактично існувала в часи Януковича і ПР, має великі ризики – це й узурпація влади, всюдозволеність, політичний нахрап, прийняття рішень без врахування думки великої частини суспільства. Звичайно, це ризики, вони серйозні й вони турбують.

«...»

- Втримає Україна свій курс?

- Знаєте, ми бачимо, що останні дні такі цікаві дії відбувалися, то там хотіли телеміст провести і обурення в соцмережах спонукало зупинити це рішення. Було кілька історій, коли намагалися розказати, що начебто це українські військові обстрілюють позиції, – теж реакція суспільства була миттєвою. Тому мені здається, що ті політичні сили, які розраховують, що, коли вони сформулюють однопартійний «наш парламент, наш уряд, нашу прокуратуру», вони не враховують активності й сили громадянського суспільства. Й трошки легковажать, тому що це буде не ваш уряд чи парламент, а український. Це суспільство буде жорстко контролювати кожен крок нової влади.

Можна скільки завгодно хизуватися 73 відсотками, 25 відсотками, іноді не кількість, а якість визначає майбутнє, – і 25 відсотків пасіонаріїв і людей з активною життєвою позицією – це серйозно. Й будь-яка влада має і повинна рахуватися з позицією пасіонарної меншості. Я впевнена, що суспільство не дасть можливості змінити курс. Але ризик уповільнення руху до ЄС і НАТО я бачу. Чи це відбувається через недосвідченість, чи це позиція – я поки що не знаю.

«...»

Додаток С.

Володимир Ар'єв: Потрібно зупинити “Велике грабіжництво” і перекинути гроші на медзакупівлі

«...»

“ДС” Місцеві вибори пройшли, результати відомі — у “ЄС” вони дуже непогані, але вагому підтримку, особливо на півдні, отримала ОПЗЖ. Чи буде партія Порошенка йти на співпрацю зі “слугами”, наприклад, в Одесі, Миколаєві і Херсоні, щоб владу там не захопили Медведчук з Шарієм?

В.А. Не можу коментувати конкретні регіони, адже я не займався виборами там, ситуацію знаю зі ЗМІ. Але я вважаю, що йти на співпрацю зі “слугами” — це те саме, що співпрацювати з ОПЗЖ. Просто останні є відкритими помічниками агресора, а СН зі своїм “яка різниця” — приховані вороги, і хто з них гірший — ще велике питання. Тому що приховані вороги зображають із себе патріотів, але діють проти інтересів країни, поступово її вбиваючи. СН така ж проросійська сила, як ОПЗЖ, подивіться на деяких

їхніх депутатів, які є такими ж ватниками, як і партійці Медведчука — Бойка, тільки прапор у них зелений.

Тому я не бачу ніякого сенсу співпрацювати з політиками, чия діяльність веде до втрати країни. Якби “слуги” хотіли протистояти Медведчуку, вони б давно це робили. Замість цього Медведчук при Зеленському став депутатом, він перестав ховатися і встановив повний контроль над трійкою інформаційних каналів, чия редакційна політика стала відкрито антиукраїнською з весни минулого року, раніше вони намагалися тримати хоч якусь видимість балансу. Словом, у Медведчука немає ніяких перешкод робити те, що він хоче, а щодо “слуг” — якби вони хотіли йому протистояти, то робили б це ще до 25 жовтня.

АНОТАЦІЯ

Дипломної роботи

Тема «ДИХОТОМІЯ ДРУГ/ВОРОГ ЯК МЕТОД ПОЛІТИЧНИХ ТЕХНОЛОГІЙ ПЕТРА ПОРОШЕНКА 2019-2021 РОКІВ».

Студент: Ворона Андрій Віталійович

Рік навчання, факультет: 4 рік навчання, ФСНСТ.

Наукова керівниця: Чабанна М.В. докторка політичних наук, доцентка;

Рецензент _____

_____ (вчений ступінь, вчене звання, прізвище та ініціали)

Захищена “_____” _____ 20__ р. (дата не проставляється)

Короткий зміст роботи:

У роботі було розкрито таке явище як дихотомія друг/ворог в українському політичному середовищі. Основною метою даної роботи було визначити наявність дихотомії друг/ворог та підтвердити її у політичних технологіях Петра Порошенка у 2019-2021 роках. Крім того, було визначено основні тези, якими просувається дана дихотомія, а також, методи її використання, а саме політичні боти у соціальних мережах, та зміни її використання в українській політиці з 1994 до 2021 року.